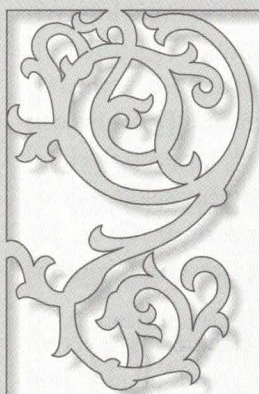




# Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap



VI. évf.  
3-4. szám  
2005. október

## A TARTALOMBÓL:

Tanévkezdés

Új iskoláink:  
Református gimnázium  
Tatán

ORTE konferencia  
Hódmezővásárhelyen

Kollégium blues

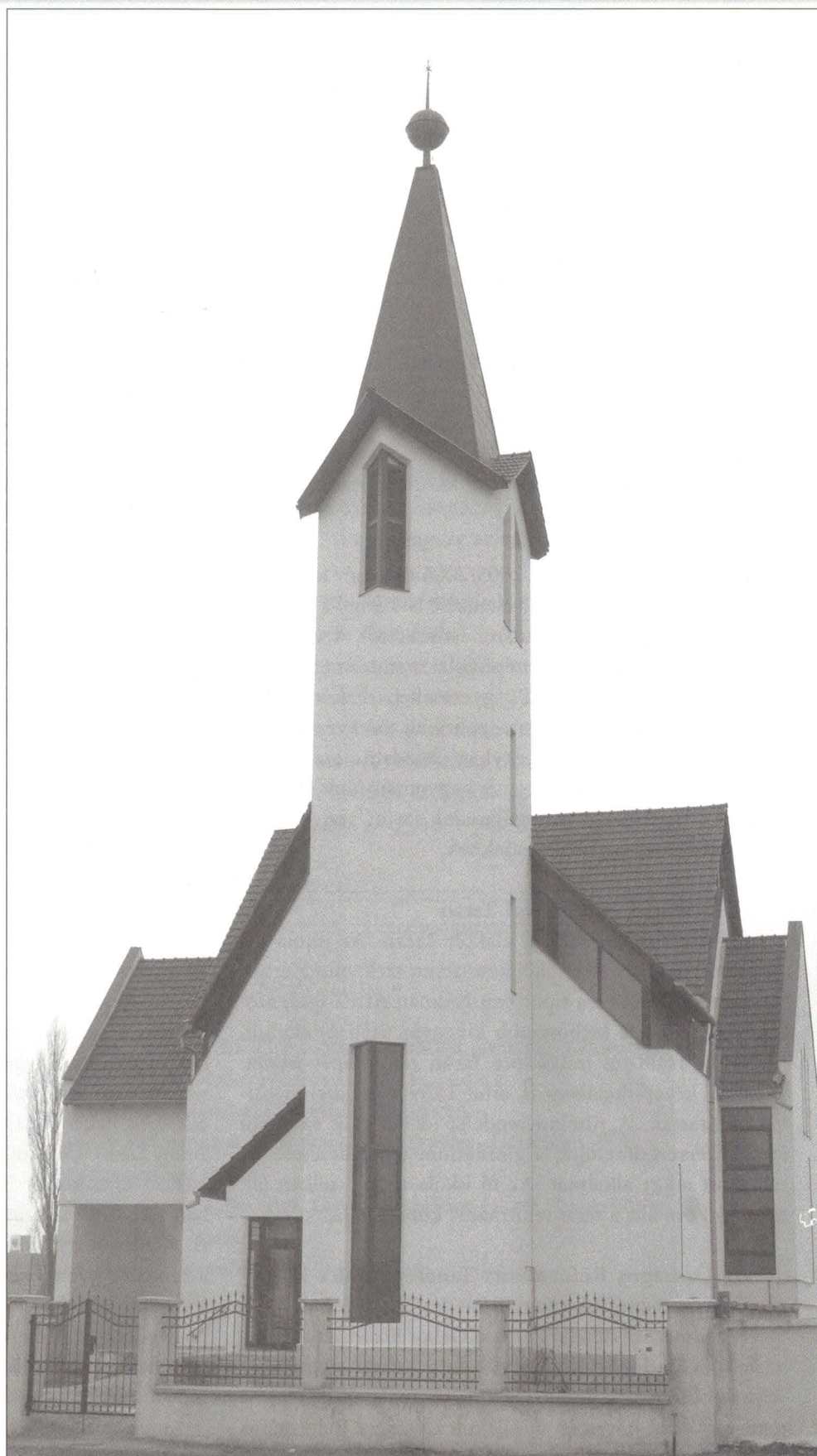
Kántor-tanító

Új érettségi vizsgák

Egészségnevelés

Beszámoló az RPI  
működéséről

A magyar református  
nevelés 476. tanévében



Új református templom, Arad-Gáj.



*Több olvasónk kérte, hogy lapunkban tömör leírásban foglaljuk össze az egyes cikkeket.*

### Tanévnyitó ünnepi beszéd

Dr. Nagy Sándor, a Zsinat világi elnöke, mezőcsáti beszédében példát hozott arra, hogy katasztrófák által sújtott világunkban már egy gyermek tudása is életet mentett azzal, hogy emlékezett a földrajzórán tanultakra, s látván a visszahúzódó tengervizet, időben riasztotta a halálos veszélybe került embertársait.

Köszönetet mondott azoknak akik gyermekeiket református keresztyén iskolába írták azért, hogy ne csak ismeretet és tudományt, de bölcsességet és erkölcsöt is tanuljanak.

Megállapította, hogy a történelmi egyházak az oktatási intézményeknek 5 %-át, a szociális intézményeknek 9 %-át gondozzák, mégis – kormányzati szinten is – az egyház túlsúlyára kezdenek hivatkozni egy olyan keresztyén országban, melyben az önkéntes bemondáson alapuló statisztikák többségi keresztyénséget igazolnak. Mi azonban ragaszkodunk a történelmi egyházak és a kormány között létrejött és érvényes szerződésekhöz.

### A református oktatás a 2005/2006-os tanév kezdetén

Papp Kornél irodavezető elemzése beszámol a továbbépülő református iskolarendszer helyzetéről. 4 új intézménnyel – köztük egy új középiskolai tagintézmény – bővült az immár közel 30.000 gyermeket, diákot nevelő intézményhálózat. Az oktatáspolitikai törekvések nem mindenben támogatják az egyház társadalmi szolgálatát az oktatás területén. Pedagógiai hagyományaink, emberképünk és keresztyén pedagógusaink személyisége azonban biztos támasza küldetésünknek.

### Református gimnázium Tatán

Református gimnázium alakult Tatán. Az iskola indulásáról, nevelési elveiről, a keresztyén szellemiség értelmezéséről számol be a riportban Kálmán Attila igazgató. Az iskola talán a leghosszabb kihagyás után újrainduló iskolánk: 1608-tól működött Tatán református iskola, 1660-tól középiskolaként is, amit 1759-ben hatalmi szóval bezárattak. A türelmi rendelet idején csak az elemi iskola szerveződött újra, a gimnázium újjászületésére Isten most adott alkalmat. Az új iskola azon a telken áll, ahol 350 éve állt a tatai református középiskola.

### Az Országos Református Tanáregyesület konferenciája és tisztújító közgyűlése

A hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnázium és Szathmári Kollégium adott otthont szeptember 30-a és október 2-a között az 1902-ben alapított, majd a rendszerváltást követően újjáalakult Országos Református

Tanáregyesület ez évi konferenciájának és tisztújító közgyűlésének.

A konferencián – mivel 2005-öt a fizikusok Einstein 100 évvel ezelőtti korszakalkotó felfedezései miatt a Fizika Évének tekintik – természettudományos előadások hangzottak el.

A közgyűlés megválasztotta új tisztségviselőit. Az elnöki feladatok ellátásával négy esztendőre dr. Győri János, a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának tanárát, bízta meg a közgyűlés.

A hazai és határainkon túli tapasztalatok összevetése érdekében az ORTE az idén immár negyedik alkalommal rendezte meg a konferenciát követő napokban az erdélyi és kárpátaljai tagtársak részére a „szakmai hetet”.

### Szakmai beszámoló az RPI 2004/2005. tanévi munkájáról

A Református Pedagógiai Intézet ellátja a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat a református közoktatási intézmények számára. Az elmúlt évben megalakult az RPI igazgatótanácsa és országos református tanári munkaközösségek szerveződtek, az intézet 53 szakmai rendezvényt szervezett, 36 versenyt koordinált, 20 kiadványt első vagy új kiadásban megjelentetett. Az RPI teljesítette küldetését a kétszintű érettségi és a szöveges értékelés bevezetésében is. Berényi Györgyné munkája révén továbbfejlesztették a Református kerettantervet, újraindult az OGO Alapítvány holland bútorprogramja.

### Véleménytöredék a 2004/2005 évi érettségi vizsgákról

A Debreceni Dóczy Református Gimnázium igazgatója, Kunszabóné Dancs Edit és (akkor még) igazgatóhelyettese Arany Lajos foglalja össze tapasztalatait az érettségi vizsgákról. Az alapvetően jó irányok megvalósítását több olyan elem nehezítette, aminek átgondolására nem jutott elég idő, ember. A szokottnál nehezebb feladat volt a vizsgaszervezés, a szerzők nemcsak a középiskolai tanárok hallatlan munkáját értékelik, hanem az OKÉV munkatársainak erőfeszítését is. Arany Lajos cikke arra figyelmeztet, hogy az új érettségi rendszer cél- és eszközrendszere egyes pontokon önellentmondásban van, és a vizsgairányítás szemléletét a bürokrácia uralja el. Kérdés, hogy a diákok számára adódó kellemetlenségek a rendszer gyermekbetegségeinek tekinthetőek-e csupán. Pusztán a több kérdéstől, több vizsgától még nem lesz szakmailag jobb az új érettségi.

(Az érettségi rendszerre még visszatérünk – a szerk.)

(folytatás a 35. oldalon)



# Tanévnyitó ünnepi beszéd

## (szerkesztett, kivonatos változat)

*Dr. Nagy Sándor*

Nagytiszteletű Ünneplő Gyülekezet!

Kedves Tanulóifjúság, Tanárok, Iskolai Munkatársak és Fenntartók!

Tisztelt Vendégeink!

**M**indig felemelő és bensőséges élmény, amikor az ország minden tájáról összesereglett tanulók és tanárok iskoláik zászlói alatt lassú és méltóságteljes léptekkel bevonulnak az Úr házába, s az őket körülölelő gyülekezet szeretetteljes figyelmétől kísérvé elfoglalják kijelölt helyeiket. Lélekben velünk van az a kb. 30 ezer magyar református iskolai diák és tanáraik is, akikkel láthatatlan de szoros lelki közösségben itt a templomban, az Úr színe előtt most hivatalosan is megkezdjük a 2005/06 tanévet. Sokan kísérik figyelemmel ezt az alkalmat a határon túlról is. (Közel 1,8 millió magyar diák kezdte el ezt a közoktatási évet hazánkban és a Kárpát-medencében, akiknek és tanáraiknak ezen az úton is eredményes és hasznos új tanévet kívánunk!)

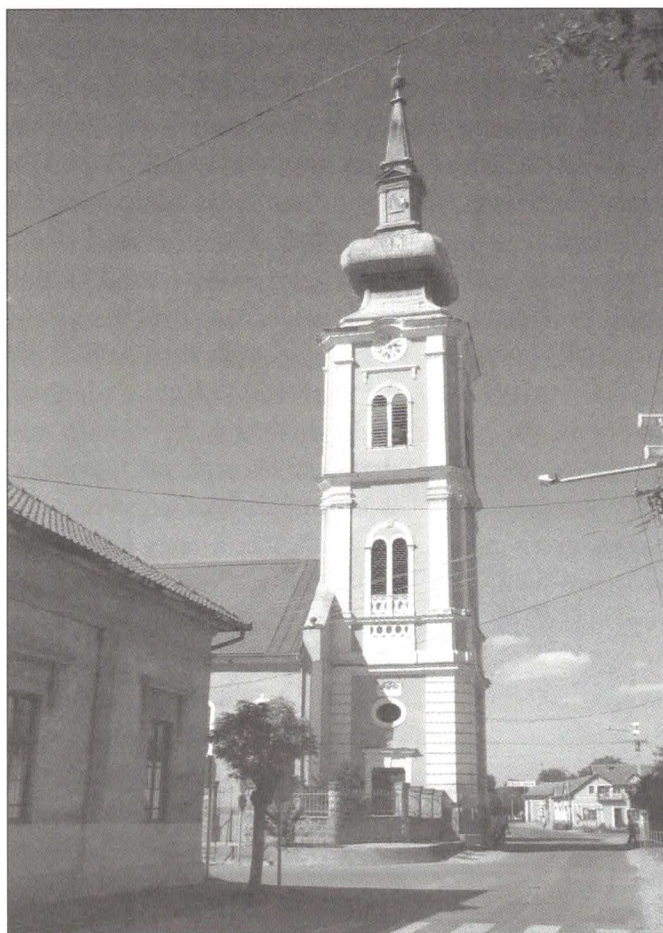
Ez a mai mezőcsáti tanévnyitó a 11. a hasonló találkozók sorában. Egymással újra találkozáva megismerkedünk azokkal a körülményekkel és feltételekkel is, melyek között itt élő tanulóitársaink, tanártársaink feladataikat végzik.

Bölcskei püspök úr szószéki szolgálata során fogadtuk Isten üzenetét, s megköszöntük Urunknak, hogy velünk volt a múlt tanévben, egyben kértük segítségét és áldásait az új tanévben is.

Zsinati elnöktársammal együtt egyházunk és zsinatunk nevében szeretettel köszöntöm református iskoláink itt megjelent küldötteit, és rajtuk keresztül, velük üzenem az otthon maradottaknak, mindent elkövetünk annak érdekében, hogy tanulmányaikat zavartalanul és eredményesen folytassák ebben az esztendőben is. Tőlük viszont kérjük, ismét kérjük, hogy minden igyekezetükkel tegyenek eleget az elvárásoknak, nemcsak azért, hogy az újabb ismeretek sokaságával ők maguk gazdagodjanak, de azért is, hogy ezzel fejezzék ki köszönetüket egyházuknak, szüleiknek, tanáraiknak és az értük fáradozó egész társadalomnak.

Zsinatunk 2005-öt a „család éve”-nek minősítette. Ennek jegyében sok hasznos konferenciát és egyéb kapcsolódó eseményt rendeztek. Legyen hála és kö-

szönet a 1,5 millió magyar iskolás szüleinek, hogy vállalták, világra hozták és felnevelték ezt a kis se-reget, s külön köszönet illesse azokat, akik gyermekeiket református keresztyén iskolába írárták. Azért, hogy ne csak ismeretet és tudományt, de bölcsességet és erkölcsöt is tanuljanak. Sajnos, a 30 ezer református iskolás létszámának csaknem kétszerese, több mint 57 ezer megfogant magzat nem jöhetett tavaly világra, mert szülei akaratából, orvosok közreműködésével életük fonala ezt megelőzően megszakadt. Gyászolnunk kellene őket! Most mégis örüljünk a mai nappal megnyíló új kezdetnek, az új lehetőségeknek.



A mezőcsáti református templom



A zászlók bevonulása

Örömteli szeretettel köszöntök mindenkit, aki a mai napon újként csatlakozott hozzánk óvodásként, iskolásként, pedagógusként, alkalmazottként. Szeretettel búcsúzom az iskolarendszerünket idén elhagyó tanulóktól, tanároktól, dolgozóktól, különösen a nyugdíjba vonultaktól. Kísérje Urunk szeretete őket további életútjukon minden áldásával együtt! Nyugdíjasainknak pedig hála és köszönet az egykor rajtuk keresztül nyert áldásokért!

Az idén induló új református iskolák alapítóit, pártfogóit, működtető testületeit megkülönböztetett örömmel és tisztelettel köszöntjük és fogadjuk közösségünkben!

A lezárt tanév októberében tízezer fős seregszemle kínált életre szóló élményt sokunknak, akik ott lehetünk a budapesti BSA-beli református találkozón. Ezt követően az igazgatók segítségével felmértük iskoláink sokrétű művészeti tevékenységét. Hihetetlenül gazdag kép tárult elénk, melynek értékeit a jövőben is közkinccsé kell tennünk a média-eszközök felhasználásával!

Református keresztyénként állunk helyt e világban. Akkor is, amikor mostanában távol és közel nagy természeti katasztrófák pusztításai okoztak sok fájdalmat, nyomorúságot és halált az emberi közösségekben. Az ennek nyomán támadt szolidaritás a nagy bajban lévők irányában soha nem látott mértékben mutatkozott meg. S csak egy példa arra, mit jelent a tudás: volt egy angol iskolás kislány, aki úgy mentett meg vagy száz embert a Cunami halálos sodrától, hogy emlékezett a földrajz órán tanultakra, s látván a visszahúzóó tengervizet, időben riasztotta a halálos veszélybe került embertársait.

Magyarként pedig számon tartjuk, hogy az eltelt egy évben három olyan kiemelkedő nemzetközi diákteljesítmény született, melyben magyar diák vitte el a pálmát vagy a pálmákat. Ebből két középiskolás volt. Mind-

kettőjükre büszkék vagyunk még akkor is, ha egyikük Kanadában él, másikuk pedig nem egyházi iskola tanulója. Egyikük 13 éves korában, tavaly megoldotta az 500 éve létező matematikai problémát, az ún. Dürer-sejtést! Kimagasló teljesítmény! Bárcsak Nobel-díjas-ként üdvözölhetnénk egyszer újra, valamikor a jövőben!

Szükségünk van a korszerű tudásra akkor is, amikor korszakalkotó, monumentális, bár kissé elkésett lépése a leggazdagabb országoknak – hatalmas, mintegy hatezer milliárd dolláros befektetéssel Franciaországban – mostanában indított vállalkozása az első ipari célú fúziós reaktor (ITER) mintaberendezésének elkészítésére. A vele szerzendő tapasztalatok alapján 20-30 év múlva az emberiség elkezdheti a tiszta energia termelését, mellyel megszűnhet a káros lég- és környezetszennyezés. Csak legyen emberiség, amelyik mindezt megéri!

Mi dolgunk a világon és az új tanévben? – Folytathatnám a költő szavaival is: „Küzdeni erőnk szerint a legnemesbékért...”, de nem teszem! Ugyanis bármely emberi lénynek, nekem, Neked, Önnek, Önöknek valójában egyetlen igazi feladata van a világon: találkozni Istennel, s ami ebből már következik: mindazt a drága ajándékot, melyet elődeinken keresztül kaptunk Urunktól, tetézve adni tovább utódainknak. E nélkül a találkozás nélkül a földi élet: célját el nem ért hiábavaló zsákutca! Miért járnak gyermekeink, diákjaink református iskolákba? – Nemcsak azért, hogy elsajátítsák és birtokolják mindazt az ismeretet, tudást és bölcsességet, mely az elődöktől az utódokig ívelő szellemi híd építéséhez, fenntartásához szükséges és elegendő, de azért is, hogy egyházunk hitéletének közelségében rátaláljanak arra az egyetlen Útra – Krisztusra –, melyen haladva életük igazán értékessé, teljessé, hasznossá, sugárzóvá és vonzóvá lesz.



A Református Óvoda Mezőcsáton



Értékelvű lelki-szellemi prioritású keresztyén világunk egy pénz- és nyereségorientált érdekelvű társadalmi környezetben apró szigetek együtteseként létezik, melyek között megfoghatatlan, azaz transzcendens erők és hatások létesítenek kapcsolatot. Mi nem a szubjektum univerzális hedonizmusára törekvő kibontakozást támogatjuk, hanem Isten objektív országát építjük, melyben az emberi önzéssel szemben áll a kölcsönöség és szolidaritás. Számunkra idegen az az érdekelvű üzleti világ, mely az embert nemcsak materialitássá degradálja, de költségtényezővé és pénzautomatává is teszi!

A környező hitetlen világ sem céljainkat, sem megközelítési módjainkat nem érti igazán. Szakralitással átszótt közösségi életünk pedig idegesíti mindazokat, akik csupán a jelen múltó perceire koncentrálnak. A történelmi egyházak ugyan az oktatási intézményeknek mindössze 5 %-át, a szociális intézményeknek pedig mindössze 9 %-át gondozzák, mégis – kormányzati szinten is – az egyház túlsúlyára kezdenek hivatkozni egy olyan keresztyén országban, melyben az önkéntes bemondáson alapuló statisztikák többségi keresztyéniséget igazolnak. Ez a fajta aggodalom ráérne akkor is, ha ezen intézményeknek több mint a felében jelen lennénk. Nemcsak megjegyzéseket kapunk, de a törvényekben és szerződésekből rögzített támogatásokat is meg akarják kurtítani, sutba dobva az esélyegyenlőség demokratikus alapelveit. Mi azonban ragaszkodunk a történelmi egyházak és kormány között létrejött és érvényes szerződésekhöz, sőt törekedni fogunk azok homályos részleteinek pontosítására is, beleértve a mulasztáshoz rendelt szankciók rendjét is. Kérjük a szülőket, egyháztagokat, presbitereket, hogy a közélet velük érintett területein keljenek egyházunk, egyházi létesítményeink védelmére!

Intézményeink anyagi helyzete persze lényegesen javulna, ha egyháztagjaink bruttó jövedelmüknek nem átlagosan 1 %-át adományoznák egyházuknak, mint jelenleg tapasztalható, hanem 2-3 %-át. Lehet, hogy ezt már megérezné az adományozó és családja! De az áldozat éppen ott kezdődik, ahol azt az áldozatot hozó már tehetetlennek vagy hiánynak érzi!

S hadd adjak kis útravalót a léleknek, szellemnek, gondolkodásnak és fantáziának. Zsinatunk vitaindító kiadott egy teológiai alapvetést, melynek célja az elkövetkezendő évtizedek jövőképe, prioritásainak, stratégiájának kidolgozása. Négy értéket jelölt meg igazodási pontul, melyek: a hit, szabadság, szolidaritás és szeretetközösség. A szeretetközösség gyakorlása azokra vár, akiket már közös hit köt össze. A szolidaritás ki-



Csernoburszky Ferenc köszöntője

terjed a nem hívókra is. Ezt tesszük pl. most is a katasztrófák áldozataival! Szabadság pedig ott van, ahol van az Úrnak Lelke. S ott sem a cselekvés szabadsága, mely gyakran ütközik mások személyiségi jogaiba és okoz sérelmet, hanem a belső szabadságé, a választás szabadságáé, mely senki más által nem uralható.

Kedves Tanulók, Tanárok és Valamennyi Tisztelt Jelenlévő!

Legyen már a most induló 2005/2006 tanév is ezeknek a konkrét bibliai értékeknek a képviselője, gyakorlója tanuló társaink, barátaink, lelki testvéreink, családtagjaink, nemzettársaink és mások körében. Osztályfőnöki és hittanórákon bontsák ki ezek aktuális tartalmát az iskolai, családi élet feltételei között. Próbáljon minden iskola 10-20 évre előre stratégiát készíteni: „Milyen iskolát is szeretnénk magunknak?” gondolat körben!

Ezen gondolatok jegyében a Református Iskolák 2005/06-i tanévet hivatalosan, országosan is megnyitom!

(Elhangzott az Országos Református Tanévnyitón, 2005. szeptember 3-án.)



## A református oktatás a 2005/2006-os tanév kezdetén

*Papp Kornél*

**I**mmár 150 oktatási feladatot lát el 107 intézmény keretei között a 475 éves református közoktatás (a legősibb református iskola 1530-ban kezdte meg működését Mezőtúron). 26 óvoda, 54 általános iskola, 25 középiskola, 5 szakiskola, 11 művészetoktatási, 6 gyógypedagógiai intézmény, 21 diákotthon, valamint 1 pedagógiai szakszolgálat és 1 pedagógiai szakmai szolgáltató intézmény látja el a közfeladatot. Az oktató-nevelő munkában résztvevő pedagógusok száma meghaladja a 2.300 főt, a gyermek- ill. tanulólétszám pedig 29.500, melyből mintegy 2.700 fő az internátusok növendéke. (E létszámból csak mintegy 22.000 fő után veheti igénybe az egyház a közoktatási kiegészítő támogatást.) A 2005/06. tanévben 3 intézmény és 1 tagintézmény kezdte meg működését: Csajágón és Kunhegyesen általános iskola, Tatán középiskola és Nagybjajomban művészetoktatási intézmény létesült.

A református keresztyén nevelés egységét a közös emberkép, s ebből fakadóan a közös pedagógiai célkitűzések jelenítik meg. A bibliai emberképre épülő református keresztyén pedagógia nevelési céljainak középpontjában az erkölcsi nevelés áll. Az erkölcsi nevelés legfontosabb területei: az általános etikai nevelés, a hitre nevelés, a hazafias nevelés és a közéleti gondolkodásra való nevelés. Mindezek mellett nagy hangsúly esik az értelmi, az érzelmi és a testi nevelésre.

A keresztyén pedagógia nevelési céljainak megvalósítási stratégiája a pedagógus személyiségére épül. Ahhoz, hogy a református iskola meg tudjon felelni az általa kijelölt nevelési célkitűzéseknek, nemcsak szakmailag kiváló, de hitbelileg elkötelezett pedagógusokra van szükség. A református keresztyén pedagógia eszköztárában megtalálhatóak más pedagógiai rendszerek módszerei is, azonban ezek csak a keresztyén pedagógia szolgálatában létezhetnek: így él a pedagógus egyrészt a jutalmazás és büntetés tudatos alkalmazásával, másrészt a reformpedagógiák által túlhangsúlyozott módszerek mértékletes felhasználásával. A személyiség egészének a nevelése, a készség- és képességfejlesztés, valamint a differenciált fejlesztés (tehetség gondozás, felzárkóztatás) a református keresztyén pedagógiai gondolkodásban ugyanúgy központi helyet foglal el, mint a reformpedagógiákban.

Mindezekon túl a református oktatási rendszer külön figyelmet fordít a különleges gondozást igénylő, sajátos nevelési igényű tanulók ellátására, a gyermekek művészeti nevelésére valamint a kistéleplési intézmények életben tartására. A gyógypedagógiai oktatás integrált és szegregált

módját egyaránt szükségesnek, indokoltnak tartjuk. Mintegy 20 intézményünkben közel 200 diák vesz részt a konduktív (integrált) gyógypedagógiai ellátásban, s 7 szociális intézményünkben - többnyire halmozottan sérült - 180 fő részesül a korai fejlesztésben és a fejlesztő felkészítésben (szegregált). Már 2000-ben létrehoztuk a Református Pedagógiai Szakszolgálatot a tanulási nehézségekkel küszködő gyermekek, pedagógusaik s az érintett szülők támogatására. Mindezen törekvéseinket az Oktatási Minisztérium nem támogatja. A 2003-ban - a Fővárosi Bíróság jogerős ítélete szerint is - jogellenesen megvont közoktatási kiegészítő támogatáshoz továbbra sem juthat hozzá egyházunk. A hátrányos megkülönböztetés ellenére azonban küldetésünket tovább végezzük.

A művészeti nevelést a teljes személyiségformálás legfontosabb eszközének tekintjük. Immár 11 művészetoktatási intézményben közel 2.800 diák részesül művészetoktatásban. Természetes módon mindegyik közoktatási intézményünk nevelési programjában kiemelt szerepet kap a művészeti nevelés. Ezen törekvésünket sem támogatja a jelen oktatási kormányzat, a megelőző tanév közepén megvonva a művészetoktatás közoktatási kiegészítő támogatását.

A vidék lelke az egyház. Az egyházak a történelem során elismert szerepet játszottak a magyarság fennmaradásában. Most a magyar vidék megtartásának szerepe vár a minden helyi közösségben jelen lévő történelmi egyházakra. Kistéleplési iskoláink a kormányzati nyomás ellenére fennmaradtak 2005-ben. A megelőző tanév közepén megvonták intézményeinktől - az addig is egyedül járó egyetlen ún. telelepléstípusú támogatást - a bejárók támogatását. Lehetetlenné tették, hogy az intézmények támogatást nyújtsanak a gyermekeik számára keresztyén nevelést igénylő és választó családok számára a közlekedési költségek enyhítésére. Mindezzel különbséget tettek gyermek és gyermek, szülő és szülő, intézmény és intézmény valamint fenntartó és fenntartó között. Intézményeink tovább végzik szolgálatukat a magyar vidék megtartása érdekében.

Mindezen elvek és gyakorlat figyelembevételével képes a 475 esztendő református oktatásügy megfelelni a rendszerváltozás óta egyre csak erősödő társadalmi elvárásoknak.

*(Bővített változata elhangzott az Országos Református Tanévnyitón, 2005. szeptember 3-án.)*



## Református gimnázium Tatán

Márkus Gábor

**R**eformátus gimnázium alakult Tatán – és ez nemcsak az iskolaváros életében, hanem a Magyarországi Református Egyház számára is fontos esemény. Miképpen Papp Kornél, a Zsinat Oktatásügyi Irodájának vezetője az új iskola tanévnyitóján elmondta: - *Az új gimnázium a Magyarországi Református Egyház 150. közoktatási intézménye, Magyarország 25., a Kárpát-medence 40. magyar református gimnáziuma.*

Budapest és Győr között a főútvonal közvetlen közelében eddig egyetlen egyházi középiskola sem működött. Tehát azok a szülők, akik élve az Alkotmányban biztosított jogukkal, keresztyén szellemiségű intézményben kívánták taníttatni gyermekeiket, ezt csak úgy tehették meg, ha kiszakították őket a család közösségből, és távoli internátusban helyezték el.

Noha a jelenlegi körülmények nem a keresztyén iskolák alapításának kedveznek, akik átérték az iskola indítását, megerősíthetik: ahogyan a Rubik-kocka utolsó néhány forgatása során minden a helyére kerül, úgy rendeződött el itt is minden Mennyei Atyánk akarata szerint. Néhány hónap alatt lett épület, lettek okiratok, engedélyek, lett igazgató, lett diák és lett pedagógus.

– *Azt mondtam, ha lesz harminc gyerek, akkor feltétlenül nekivágunk; százhatvanketten jelentkeztek hatvan helyre* – nyilatkozta Kálmán Attila igazgató úr, aki úgy tervezte, hogy nyugdíjba vonul pápai szolgálata befejeztével. – *Több, mint hatvan tanár jelentkezett, hogy szeretne nálunk tanítani, noha az állásokat még sem hirdettük.*



A tatai református templom

Az iskola jelenleg két kilencedik osztállyal működik. A 73 diák közül 45 leány, 28 tanuló a környező településekről jár be. A felvettek 46%-a református, egy olyan körzetben, ahol a reformátusság számaránya 20% körül alakult.

Az iskola azóta túl van az első közös kirándulásokon, iskolai ünnepélyeken. Kórusa, sportcsapata eredményesen mutatkozott be, tanárai városi rendezvényeken működnek közre. A diákok körében az első hónap végén felmérték, mi az, amit a leginkább szeretnek az iskolában. A minden reggel megtartott tízperces áhítatok bizonyultak a legnépszerűbbnek.

– *Az iskola által adott érettségi bizonyítvány nem más, mint más iskoláké, tananyaga már kissé eltér, de a legnagyobb eltérés a korszellemtől abban van, hogy a ma sok helyütt vallott önmegvalósítás helyett az önfeláldozás szellemét tanítja. Ez nem lesz könnyű, de e nélkül nem lesz jövő*



A Pápai Református Kollégium Tatai Gimnáziumának épülete (épült 1853-ban)



A tatai református gimnázium diákjai

sem – mondta ki Márkus Mihály, a Dunántúli Egyházkerület püspöke a tanévnyitó ígihirdetésben.

Az iskola pedagógiai hitvallásáról így szólt Kálmán Attila igazgató úr:

– Németh László szerint a kultúra az nem tudás, nem művészi produkció, hanem valami életet vezérlő elv, amely egy embercsoport minden tagjának belső mágnesse, iránytűje. Az egyházi iskola konzervatív iskola. Ez nem valamiféle maradiságot, hanem csupán azt jelenti, hogy kipróbált ismereteket kipróbált módszerekkel tanítunk, és értékeket próbálunk közvetíteni: elsősorban keresztyén és nemzeti értékeket. Ma ennek a nemzetnek elsősorban erkölcsre és kultúrára lenne szüksége, ezért tartjuk fontosnak, hogy minél több ember juthasson egyházi középiskolába.

Az iskola jogilag a Pápai Református Kollégium tagintézménye, fenntartója a Dunántúli Református Egyházkerület. Az iskolához szükséges anyagiakat a fenntartó egyházkerület svájci, holland segítséggel, sokak imádságával, áldozatvállalásával, bizalmával, sok mesterember, szülő és diák munkájával, a Pápai Református Gimnázium átadott eszközeivel, a Református Pedagógiai Intézet közreműködésével biztosította. De bizonyágtétel volt annak az idős presbiternek a döntése is, aki hét évtizedes bélyeggyűjteményét adta el és

árát (több, mint 2 millió forintot) az új gimnáziumnak ajánlotta fel.

– A keresztyén iskolának van egy többletkötelezettsége. Olyan ismereteket, tapasztalatokat, élményeket kell adnia a diákjainak, hogy a létező legnagyobb ajándékot, a Jézus Krisztusba vetett élő hitet megtapasztalhassák. Az iskola keresztyén szellemiségét elsősorban az mutatja, ahogyan a tanárok szólnak a kollégáikhoz és a kollégáikról, a diákjaikhoz és a diákjaikról, ahogyan megszervezik a diákjaik munkáját, ellenőrzését, szabadidejét, ahogyan testvérnek tekintik egymást Krisztusban – fogalmazta meg Kálmán Attila igazgató úr.

– Évtizedeken át meghamisították nemzeti múltunkat s kultúránkat. Trianonról, a honfoglalásról, Erdélyről, Felvidékről, Kárpátaljáról egészen mást tanítottak, mint amit a tényszerűség megkövetel. Mi próbálunk – amennyire lehet – tárgyilagosak lenni, nekünk Sütő András, Dobos László, Balla D. Károly, Cs. Szabó László éppen olyan fontos, mint a határon belül élő alkotók. Ezt sok iskola ma még nem így teszi – tisztelet a kivételnek.

– A mai túlzottan liberális oktatási rendszerben a legfontosabb az állandóságot, az értéket, a fejlődést biztosítani. Eötvös József szavaival: Az iskola és a fa akkor gyarapszik, ha békén hagyják. Korunk összekuszál



Dr. Korsós Bálint köszöntője





*lódott értékrendű világában azok a szigetek fogják megtartani a nemzetet, ahol a maradandóság az érték, ahol a nemzeti és keresztyén értékek gyarapítása folyik, ahol az örökkévalóságba vetett hit erős – vallja az iskola igazgatója.*

A tanévnyitó ünnepi istentiszteleten – ahol sokak között jelen volt Hetényi Tamás, Tata város polgármestere, Kúti Csaba egyházkerületi főgondnok, Kardos Ildikó, a megyei önkormányzat oktatási főosztályvezetője, Máthé László, a Tatai Egyházmegeye esperese – a „nagyobb testvér”, a pápai gimnázium igazgatója, Korsós Bálint kifejtette, hogy az Észak-Dunántúl második református kö-

zépiskolája nem gyengíti, hanem erősíti a pápai Református Gimnáziumot: a két iskola együtt több feladatot végezhet el. A pápai hagyományok megőrzésére kérte a tatai diákokat, akik virágot és egy-egy Bibliát kaptak az eskütétel alkalmával.

Tislér Géza, a fenntartó Dunántúli Református Egyházkerület főjegyzője pedig – miután hitelt tett amellett, hogy az iskolában jól kell gazdálkodni, de az iskolán takarékoskodni hiba – költői tömörséggel így fogalmazta meg a két iskola viszonyát:

*– Mind a ketten bolygók vagytok, önálló fényetek nincsen. Csak azt a fényt tükrözhetitek, amit rátok sugároz Isten.*



A Tatai Református Gimnázium címere

A Pápai Református Kollégium jelképe az eperfa (szederfa), most mégis inkább a földieperhez hasonlóan növeszt új indát, amely legyökereszik, távol az anyaintézménytől. Mint Tata egyháztörténetéből láthatjuk, az iskola gondolata nem most először talált termékeny talajra.

Tatán a XVI. Század közepén már teret hódított a reformáció. A magyar hitújítás a török hódoltságra, a magyar társadalom igazságtalanságaira adott válasz volt, de azt is jelezte, hogy a magyar nép komolyan keresi az utat Istenéhez, eleven hitéhez.

A tizenötéves háború alatt Tata elnéptelenedett. A zsitvatoroki béke (1606) után 1608-tól érkeztek városunkba újra református telepések. A gyülekezet alapvetőnek tartotta a népoktatást. Birtokba vették a főtéren álló, romos, Szent Balázs-templomot, valamint vele átellenben az iskolaházat és tanítólakást is. 1608-ban a tanító Pécsely Király Imre, a jól ismert karácsonyi dicséret – Krisztus urunknak áldott születésén... – szerzője.

A tatai református iskola 1660. után gimnáziummá alakult. Ekkor éppen Pápáról érkeztek mesteremberek a városba, akik bizonyára jól tudták, mit jelent egy gimnázium a város és a gyülekezet életében. Az iskola a komáromi, egy időben a debreceni gimnázium szervezeti keretéhez

illeszkedve működött („partikula-rendszer”). Adataink szerint az iskola fénykorában 150 diák és 1-2 tanár dolgozott itt. Nyilvánvaló, hogy a kisebbek tanítását az idősebb diákok segítették.

A református gimnázium 1759-ig működött a városban, amikor az Esterházy-uradalom jószágigazgatója, Balogh Ferenc egy több éves vita végére királynői paranccsal tettett pontot: a református papot és iskolát kiűldözték Tataról. (Még aznap „ördögi gyorsasággal” lerombolták a reformátusok fatemplomát is.) Az iskola néhány évig még a szomszéd községben, Kocson működött. A tatai piarista gimnázium éppen ezek után kezdte meg működését, 1765-ben.

A türelmi rendelet után csak az elemi iskola szerveződött újra, és működött is az 1948-as államosításig. 1786-ban a Bönyön (Banán) megtartott dunántúli egyházkerületi közgyűlés – Halász József püspök és id. gróf Ráday Gedeon főgondnok idején úgy határozott, hogy a „működő pápai és losonci primaria mellett a győri, komáromi és a tatai gimnáziumok előbbi virágzó állapotukba visszahelyezendők”. (Az utókor most jelentheti eleinknek: megtörtént.)

A Szent Balázs-templom egykor a város főtéren, a mai Kossuth téren állt. Helyét pontosan nem ismerjük, a kérdéssel foglalkozó szerzők mégis mind arra a következtetésre jutnak, hogy az iskola az utóbbi 40 évben bíróságként működő épület helyén állhatott (Kossuth tér 11.) Pontosan ott, ahol 2005 szeptemberében Isten akarata szerint indult – mint látjuk: újraindult a Tatai Református Gimnázium.



## Új „mítoszok” bálványa: a bürokrácia istene

Egy érettségi elnök szubjektív sorai az „új” matúra margójára

*Arany Lajos*

**E**Az idei érettségi volt az első, amelyet a maturandusok saját döntése előzött meg. Választhattak: „középszinten” vagy „emelt szinten” méretik-e meg a tudásukat. Az eddigi regionális tájékozódás, tapasztalat alapján annyi már mondható: az idén érettségizettek összes vizsgájának csak néhány százaléka zajlott „emelt szinten”. A kétszintű vizsga bevezetését a híres Shakespeare-vígjáték címével kellene hát illetnünk? Nem tesszük. A korszakalkotó ötlet – színvallásra készíteni a 18 éveset: szerinte milyen szinten áll helyt a matúrán – mindenesetre nem jött be: a maturandusok nagy többsége „maradt a kaptafánál”. Mert a felsőoktatás legtöbb szakja nem kért emelt szintet teljesíteni a felvételhez, s mert a jelöltek élből szerények. Netán szerénykedtek?

Az érettségizető középiskolák nem marad(hat)tak a kaptafánál: át kellett venniük az egyetemektől, főiskoláktól a felvételiztető szerepét. Némely közép fokú intézmény tán még úgy is érezte, e ráaggatott ruha nagyszerűen áll rajta. Meg is erősítették őket e hitükben az „öltöztetők”, mondván: rendkívül csinosak. (Kívülről persze nem is láthatja magát az öltöző személy. A tükör? Rég eltörött. Vagy parittyakő érte? Ahol még van, nemritkán szépít, Hóféhérekére festi nemcsak a gonosz mostohát, még a csúf boszorkányt is... S később? Ragyog vajon, hiteles képet mutatva?) Az senkit sem zavart, hogy voltak tárgyilagos külső szemlélők, akik a hamiskás mosolytól a kacagásig vonultatták fel ama széles ironiaspektrumot, amely e szerepvállalást (-kényszer) – a felsőoktatás helyett szakmai, illetve életsorsokról dönteni előálló középiskola téves küldetését – kísérette. Lehet persze, hogy a kételkedőknek nem hallatszott messzire a kacagásuk. Vagy inkább: nem érdekelt senkit e nevetés – és annak oka.

E túlméretezett szerepnek ellentmond, hogy úgy érezhette a vizsgáztató: felkészültsége, sokat emlegett önállósága dacára egy Szörszálhasogató Mechanizmus dedósoknak való szájbarágással részletezi a teendőt: az írásbelihez központilag a vizsgáztatók „kezébe nyomtak” egy-egy túlrészletezett, a javító tanár önálló döntésére nem számító, arra nem hagyatkozó, azt teljesen behatároló javítókulcsot; s a vizsgázó teljesítményének értékelését, minősítését tantárgyanként és vizsgarészenként tartalmazó „osztályozó ív” szemrontóan

sok rubrikája irreálisan aprólékos értékelést kér az írásbeli és a szóbeli számadásról. Például történelemből az írásbeli agyonrészletezett pontozására is rálapátoltak: a 15 perces szóbelit hat(!) részpontszámmal kérték értékelni. Ez volna a bizalom a már Ady által is várva várt „szabadító magyár tanító”-ban?

A szoros gyeplő mellett más tekintetben meg túlságosan szabadjára engedték a pedagógust, például a tételek, feladatok megfogalmazásában. Nehezen értem, miképp lehet érettségi tétel pl. egy huszonéves, azaz pályája elején járó költő „munkássága”. Mert „munkásságáról” korrekt értékelést adni most talán még elég nehéz. Másfelől az érettségizők még fiatalabbak, mindössze 18 évesek. Olyan feladatokat érdemes tehát nekik adni, amely feladatok nem haladják meg a képességeiket. A mai ifjú költőkről nyilvánvalóan még nem készült a tankönyvek szövegének megfelelő – irodalomtörténeti értékkonszenzuson alapuló, a diákok értési fokának megfelelő, olvasmányos, az érettségire való felkészülést maradéktalanul lehetővé tevő, tanulható – szöveg. Ameddig ilyen nincs X. Y-ról, addig X. Y. művét – legyen az illető bármi szimpatikus, közvetlen, s legyünk vele akár pertu viszonyban – egy komoly tétre menő vizsgán nem a legszerencsésebb húzás tételként tűzni, illetve tételként szerepeltetésre központilag javasolni. Költői kérdés az efféle javaslatot tevőkhoz: ha valamely alkotóról nincs még tankönyvi szöveg, akkor miféle mutatók, kézvezetők alapján minősíthető hitelesen egy széles pontskálát alkalmazó, hajszálpontos értékelést kérő vizsgán egy róla szóló felelet? Nem rejt-e tehát problémát egy ilyen felelet mind a kifejtés, mind az értékelés tekintetében?

S szabadjára engedi – engedte – az elszélesedett pontspektrum is a szubjektivitást. Lehet, hogy ami X iskolában Y tanárnál a magyar nyelv és irodalom tárgy írásbelijén tartalmi minőségként 20 pont, az egy másik iskolában egy másik tanárnál csak 17. Talán ennyi is elég annak érzékeltetésére, miféle kérdéseket vet fel ez a pontozási rendszer. Alsó hangon az esélyegyenlőségét, illetve pl. azt, hogy sürgősen definiálandó: mit is értünk a „szigorú értékelés” fogalmán. X úgy érzi, hogy – az előbbi példánál maradva – a 20-ból „csak” 19 pontot adva igen kemény volt az ítéletalkotásban, Y ugyanerre a megoldásra csak 16-ot adna, s lehet, hogy



úgy érzi, igencsak igazságos az ő értékítélete, sőt – véli – talán még fel is értékelte az illető írásbelit... Hol az igazság mostanában? – kérdezné a költő: ezúttal nyáron. Anno 2005.

Az egyes osztályok vizsgáját elsúlyosító mázsányi papírözönben, szám- és vonallabirintusban eltéved a legtapasztaltabb felnőtt is. Mert a középiskolák és az érettségi vizsgabizottságai talán nem a – statisztikai – hivatal szerepében érzik leginkább otthon magukat. Márpedig e matúra szervezése, lebonyolítása tehát új „szerepekkel” terhelte a középiskolákat, tőlük a korábbiaknál lényegesen nagyobb energia-bevetést kért. A korábbiaknál jobban megbecsültetnek ezért ezek az intézmények?

Sem papírt, sem drága időt nem kímélt hát ez az új típusú megmérettetés. Hallom, akadt elnöktársunk, aki akkora alázattal és gondossággal merült az új érettségi papírtengerébe, hogy partra sem akart szállni: a vizsgát korábban kísért, egy-egy, maximum órányi, de inkább félórányi értekezlet helyett mintegy négyórás(!) tartott... Erre szokták mondani, hogy jóból is megárt a sok. Tapasztalataim szerint az idén is elegendő volt tanácskozássra – minden szabály pontos betartása mellett – egy-egy szűk óra. Kollegiális tisztelettel, szeretettel javaslom az új „mítoszok” új bálványa, a bürokrácia istene előtt az említett mély hódolattal kalapot emelőknél, hogy ha jövőre esetleg már egy-egy teljes napot kívánnának értekezlettel tölteni, előre értesítsék a (mind a családost, mind a magánost) résztvevőket, hogy kellő mennyiségű hideg élelemmel és frissítővel töltekezhessejenek, illetve a családostok, illetve a partnerkapcsolatban élők otthon előre szólni tudjanak: e napon senki semmiben sem számíthat rájuk – megállt az élet, érettségi van.

Fogadatlan prókátorok mondják: a kétszintű vizsga jóvoltából az idén nem kellett az érettségi után még felvételiznie is a diáknak. Tehát kímélték az energiáját. Nos, e laikus elképzeléssel szemben: kapta magát az x tantárgyból emelt szinten vizsgázó, elszárgult egy idegen intézménybe, megírta jó nehéz dolgozatát, később ugyanebből a tárgyból elment egy jót szóbelizni egy szintén idegen intézménybe: ott a mosolygós jó professzorok (akiknél majd tanul az egyetemen) helyett mosolygós idegenek fogadták, akiknél valószínűleg soha nem tanul majd az egyetemen, merthogy ők nem tanítanak az egyetemen. Végül y, z stb. tárgyakból közép-szinten vizsgázott egy kiadósat – írásbeli után szóbeli – saját tanárainál. Arról már nem is szólok, hogy matekból végül két dolgozatot írt („isméltés a tudás



Az arad-gáji új református templom dimenziói (38. o.)

anya”), ha nem volt elégedett a tanév végi jegyével... Mennyi diákenergia kíméltetett itt meg? Hány helyre rohanás, mennyi vizsga is ez? Talán az efféle „egyszerűsödést” hirdetőknél kellene kétszer érettségizniük matekból... Ami a mostani „kevesebb” vizsgázást illeti, arra idézzük talán a régi tréfás találós kérdést: „Szerbusz, öccse! Öt török, öt görög – hány ember?”

Ami tehát az új vizsgarendszer diákpártiságát illeti, újra emlékeztetünk: középszinten kétszer is írhatott matekdolgozatot a diák! („Az alaposág kedvéért”, amint egy bukott diák indokolta újrázását...) Sőt, egyik-másik napon (az újranyomtatott feladatlapoknak az iskolákba való eljuttatására kellő idő okán) 8 helyett elég volt 10 órára mennie írásbelizni! Aludhatott hát a jelölt nyugodtan duplázott vizsgája előtt! (Már aki tudott.) Mi ez, ha nem egy elegáns, diákenergiát kímélő megoldás? Ami pedig a „diákpártiságot” és a bürokrata jellegzetességet együttesen illeti, mesés (ám szomorú) példa arra – mintegy a bürokrácia Guinnessbe illő csimborasszója –, hogy az idegen nyelvi írásbeli egyik – feleletválasztásos – feladatában a jelölt jól láthatóan bekarikázta bár a megfelelő, a helyes választ, nem fogad(hat)ták el, mert a lap jobb szélén levő rubrikába már nem írta be ugyanezt a választ, pedig valahol a feladat elején figyelmeztették rá a vizsgázót! (Mindent kétszer mondjon, mindent kétszer mondjon!!!) Olyan ez, mintha egy szintén feleletválasztásos kvízműsorban valaki kimondaná ugyan a helyes választ, de nem írná fel külön még a székére vagy az asztalára is, ezért nem fogadnák el.

Akadtak azonban, akik az idegi érettségi körüli problémaözönről (a rádiós honlapon félezer sajtóanyag sorakozott „botrány” címszó alatt) tudomást sem véve –



a fejüket a homokba dugták, s dicsérték a – netán maguk készítette – feladatlapokat. Nos, e lapok a lényegét illetően annyiban térnek el minden korábbi írásos vizsgafeladattól, hogy azoknál tízszer több kérdést tartalmaznak, s egyáltalán nem takarékoskodtak a papírral. („Ne bánts d a fát, hisz ő is érez!”), ésszerűsítés, óh!) Igaz: évről évre korszerűsíteni kell a kérdéseket, a kérdésfeltevés módját. De ez eddig sem volt másképp. Az új feladatlapok összeállítói tán elvárták a kalapemelést a rendkívüli teljesítményük előtt. Ám más dolgunk akadt az új érettségi körül, s egyébként sem hiszem, hogy volna okunk korábbi vagy ideai feladatlapoktól feltétlenül elájulni. Szóval: természetes a kérdésfeltevés folyamatos újulása. De egy valami maradjon állandó: mindig a gondolkodás érettségét, az alkotóképességet, a szakmai érzéket mérje a matúra! Hozzáértő vizsgázatók eddig is ezt igyekeztek mérni.

Hogy tehát érdemlegesen mi az új az új érettségiben, nem tudom megmondani. Miért nem? Talán válasz az alábbi példa. A retorikai ismereteket az „új” érettségien „végre” számon kérendőként tüntették fel, mondván, érvelő típusú szöveget kell alkotni magyarból az írásbelin. Nos, a retorika két és félezer eszten-dős(!) tudomány. „Olyan képesség – mondja Arisztó-

telész a Kr. e. 4. században –, mely minden egyes tárgyban feltárja a meggyőzés lehetőségeit.” Ma is ez a lényege. Vadonatúj hát a meggyőzést célul tűző, az ideai érettségien „újonnan számon kért” gyanánt feltüntetett érvelő szöveg? Mert a jó tanárok (hál’ Istennek, sokan vannak) hosszú-hosszú esztendőök óta érvelő típusú – a meggyőzést célul tűző – szövegek alkotására tanítják a mindenkori diákokat, s elsősorban ezt kérték, kérik számon írásban és szóban, s semmiképp sem pusztá lexikális ismereteket nyújtottak s követeltek. Mindig gondolkodásra akartak tanítani-nevelni. Arra, hogy gondolatot mondjunk és írjunk. S arra – ami egyúttal a fentieket is összegzi –: az emberek nem gépek.

Súgom végül: szerintem három okos, általános iskolás „kis mester”, igazi, új évezredbeli srácok, pajkos varázslók – öt gömb fagyieért (no persze fejenként!) valószínűleg néhány óra alatt kitalálnák, hogyan lehet titkosítani, majd kellő időben sok helyre biztonsággal továbbítani nagy mennyiségű információt.

*(A szerző a rendszerváltás óta, másfél évtizede lát el érettségi elnöki teendőket.*

*E cikkének a rövidebb változata megjelent a Debrecen c. hetilap 2005. július 13-i számában.)*

## Véleménytöredék a 2004/2005 évi érettségi vizsgákról

*Kunszabóné Dancs Edit*

**A** szóbeli érettségi vizsgák lélegzetvételnyi szüneteiben beszélgettünk kollégáimmal, hogy jó lenne valahová eljuttatni a véleményünket a vizsgákról. Az érettségi záró értekezletén jutott eszembe a Magyar Református Nevelés, ahol is felvettem ezt a javaslatot, mondván, hogy megkérdem főszerkesztő urat. A vele és másokkal való beszélgetés után a tantestületi záró értekezleten aztán valószínűleg pont az én óvatosságra intésem után viszonylag kevesen maradtunk, akik vállaltuk a „scripta manent” veszélyét, felelősségét. Volt, akit a fáradtság vagy elutazás tántorított el. Ha hosszabb az idő, talán többen lettünk volna. Természetesen tudom, hogy más fórumok is vannak.

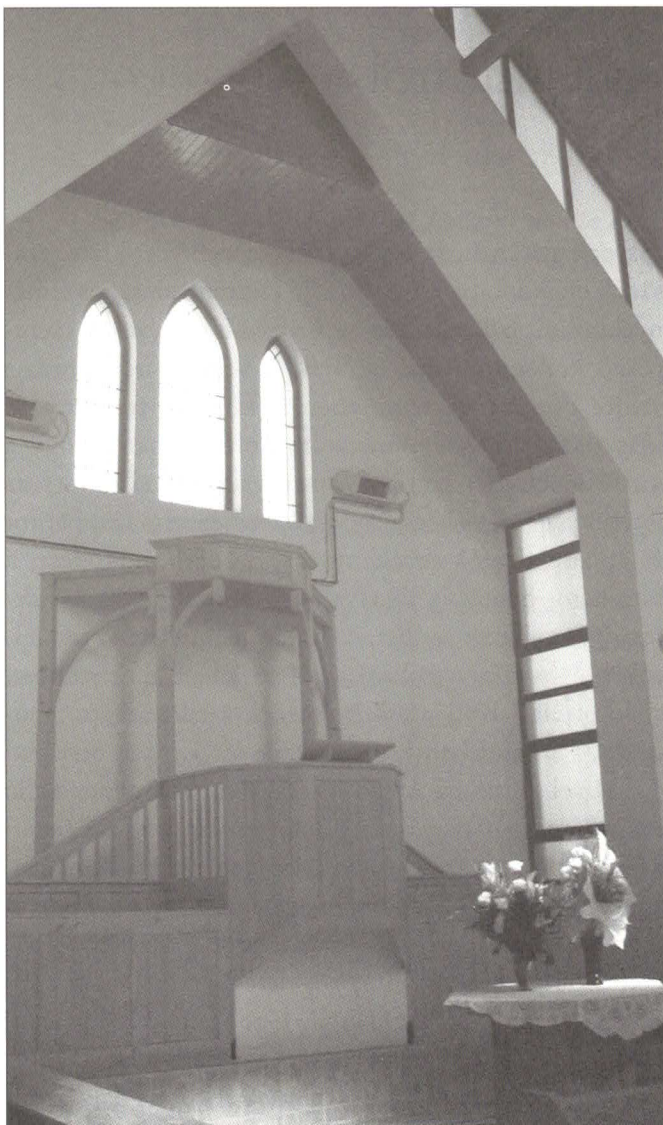
Mivel csak egy aspektusból láttam az idén a vizsgákat (bár lett volna lehetőségem vizsgaelnökként vagy matematikából emelt szinten bármilyen feladatkörben tevékenykedni), ezért nem foglalkozom a viz-

gák minden számomra elvileg átlátható részletével. Indokaim közül a legnyomósabb, hogy a saját iskolám vizsgáival akartam foglalkozni.

Íme, egy csokor a tapasztalataimból.

1./ A kétszintű érettségi vizsgarendszer gondolata alapján jó. Ezért nem választottam címmek, hogy a kétszintű vizsgákról írok véleményt. Mi, reálosok és a nyelvészek eddig is ehhez voltunk szoktatva. Természetesen nem beszélhetek minden iskolagazgató nevében, de az lenne a kívánatos, hogy legalább két tantárgyból az egyetemek, főiskolák követeljék meg az emelt szintű érettségit. Be kell vonni a felsőfokú oktatásban résztvevőket a vizsgázatásba. Talán őket kellett volna kiképezni, nem minket, a középiskolai tanárokat.

2./ Vigyázzunk az érettségi értékére, le ne súlylyesszük a kompetenciamérések színvonalára! Én most nem akarom semelyik feladatsort minősíteni, mert



Szószerék, Arad-Gáj református templom (38. o.)

nem voltam vizsgáztató tanár és igazságtalan is lenne, de ne emeljük a gyakorlatiasságot az elméleti tudás fölé! Nagyon fontos mindkettő, de míg az első inkább a jó anyagi háttérrel rendelkező, magabiztos gyerekek esetében emelhető könnyebben készségi szintre (részben adottság), addig az elméleti tudás mindenki számára megszerezhető, nem könnyen, ami ezért kitartásra is nevel. Sajnos a középszintű írásbeli érettségim mintha elfelejtették volna ezt az elvet. Félttem a magyar oktatást, a magyar tudományt, különösen a természettudományt.

3./ Az érettségik szervezésével foglalkozott eleget a média. Kapott egy köszönőlevelet a tantesület. Tudom, sokan vagyunk, nem vártunk kitüntetést. Talán az OKÉV dolgozói kaphattak volna, az igazgatóik 3 megyében is ott voltak hajnalban a tételtek újraosztásánál. De, ha a számítógépes rendszerbe be akartunk lépni, akkor a jegyző, és

általában egy igazgatóhelyettes szintén reggel korán kellett, hogy kezdje a munkát. Jó, kibírtuk, kibírták. A szóbeli feleletek sorrendjének összeállítása, különösen, ha van egy magyar-történelem szakos érettségiztető tanár, felér egynéhány emelt szintű matematika feladat megoldásával. Különösen, ha sok a nyelvvizsgás. De a Rubik-kockát kirakni egy kicsit nehezebb. Remélem, ezeket a csapdákat jövőre elkerüljük. Van, ami ugyanolyan nehéz lesz, de talán megszokjuk.

4./ A tételtek kiszivárogtatásával kapcsolatban bűnbakot sokat kerestek, bűnöst talán még mindig nem találtak. Elhangzott a vád az iskolaigazgatókkal szemben is. Természetesen visszautasítom. Nem is tudom, hogy igazán megsértődtem-e. Hiszen elképzelni sem tudom, hogy magára valamit is adó igazgató ezt megtegye. De azért sem, mivel ebben az országban, amelyben már szégyellnie sem kell magát annak, aki elad olyasmit, amit nem lenne szabad, legfeljebb megvonja a vállát, és azt mondja, csak ennyit tettem – végül is nem azt mondták, hogy azért adta el egy iskolaigazgató a tételteket, hogy a Trabantját esetleg Suzukira cserélje, hanem kiadta iskolája diákjainak, esetleg egy gyenge, de az iskolát támogató diák szüleinek, tehát még mindig az iskoláért! Nem saját anyagi előnyökért. Én azt hiszem, relatíve megtisztelő ez a vád. Tudniillik, még mindig feltételezi az erkölcsi érzék létét. A jelenleg reflektorfényben levők közül már csak a pedagógusoknál. Ezt is köszönjük. Bevallom, amikor az első dobott a magyar érettségi előtt kibontottuk, elállt a lélegzetem az átlátszó fóliák láttán. Lehet, hogy csak a megszokott csomagolás beidegződése miatt. Rögtön eszembe is jutott, alkalom szüli a tolvajt. De hát ki mindenkinek volt alkalm! Jó-e, ha elmondom a véleményemet? És ha az nem egyezik a kérdezőével, miféle jelzőkkel fognak illetni? Bár én bízom magunkban. Ott voltam azon az országos igazgatói konferencián, amelyen az iskolaigazgatók „kitapsolták” a vizionáló informatikai szakembert, és miután ez nem sikerült, kivonultak – mivel előtte se hallottunk sok érdemlegeset.

Talán ezért vádoltak bennünket? Az iskolaigazgatók és a tanárok mindenesetre tették a dolgukat. Szerveztek, pontoztak, kinek milyen munka jutott. Most már csak arra vagyok kíváncsi, jövőre vajon a magyar érettségi pontozását igazítják a történelem pontozás részletességéhez, vagy fordítva. Nem ártana egy közös továbbképzés a tételkészítőknek sem.



## Perjéssy-Horváth Barnabás regénye a Debreceni Kollégiumról

*Győri L. János*

**P**erjéssy-Horváth Barnabás Kollégium blues című regénye, amely 2005-ben jelent meg a Kairosz Kiadó gondozásában, a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában játszódik a politikai rendszerváltást megelőző 1987/88-as iskolai évben; abban az iskolában, amelynek az író (akkor még Horváth Barnabás Dávid néven) néhány esztendővel korábban, 1980-84 között maga is diákja volt. Az időben egymás közelébe eső, de történetileg nézve mégis nagyon különböző tartalmakat hordozó 1983/84-es és 1987/88-as tanítási év hangulata összefolyik a regény lapjain, érzékeltetve a kései Kádár-kor sajátos kétarcúságát. Az iskolai élet néhány jellegzetes eleme, mint az iskolaköpeny kötelező viselete vagy az őszi betakarítási munka, még egy korábbi világot idéz, a tiltott irodalmat (szamizdatot) olvasó s március 15-én Budapesten tüntető diákok azonban inkább már a politikai fordulat előtti pillanatot szereplői. Az előbbi ihletője az író életében a Református Kollégium Gimnáziumában, az utóbbié viszont a debreceni egyetemen eltöltött diákévek. Perjéssy-Horváth Barnabás regénye nemcsak iskolaregény tehát, hanem nemzedékregény is. Erőssége nem a feszes cselekményvezetés – a tanév eseményeit naplószerűen bemutató beszédmód ezt nem is igen tenné lehetővé –, hanem a korabeli debreceni diákélet szinte szociografikus hitelességű megragadása, s ebbe ágyazva az akkori tizenévesek nemzedéki élményének modell-szerű megjelenítése.

A Debreceni Kollégium Gimnáziuma ez idő tájt nem volt elit gimnázium, inkább a hátrányos helyzetből indulók sajátos gyűjtőhelye. Az iskola történelmileg kialakult kapcsolatrendszere és hagyományai révén azonban hathatós segítséget tudott nyújtani diákjainak a hátrányok ledolgozásához. Az évszázados gyülekezeti kapcsolatok az osztályok számára kirándulási, a Kántus számára kiszállási lehetőséget biztosítottak, sőt még a Kollégium „Tápiintézet”-ét is részben a gyülekezetek látták el igen jó minőségű zöldséggel és hússal. A nyolcvanas évek elejére a Kollégium külföldi kapcsolatai is kezdtek újraéledni. A cselekmény naplószerű, a tanév eseményeit elmesélő alapszöveget nem véletlenül keregette a Kántus nevezetes angliai útja (1984 nyarán került rá sor), ahol a kórus megnyert egy nemzetközi kó-

rusversenyt. A német testvériskola debreceni látogatásának anekdotába illő históriája szintén valóságos élményekből táplálkozik. De az Erdélybe könyveket csempésző kollégiumi diákok alakját sem az írói fantázia szülte csupán. A regényben is komoly teret nyerő klasszikus diákhagyományokról elmondható, hogy a külső ideológiai szorítás konzerváló erővel hatott az intézményre. A diákönigazgatás intézményei (a főapparitor és az apparitorok tevékenysége, a Sedes működése, a birodalmi gyűlés, a fikaavatus, a negyedikesek kiváltságai) és a diákegyesületek (a Kántus mellett az önképzőkör és a színjátszókör) valóban jelentős mértékben alakították a Kollégium egészének szellemiségét, ahogyan az a könyvben is megjelenik.

Mivel az iskolák államosításával megszűnt az önálló református tanárképzés, a debreceni gimnázium tanári kara az 1980-as évek elejére kiöregedett, a szakmai továbblépés és az elismerés hiánya miatt erősen meg is fáradt. Ennek a tanártípusnak a megtestesítője a regényben a fiúinternátust irányító, derékba tört sorsú egykori professzor, a Nagyfőnök. Ugyanakkor a nyolcvanas évek elejére megjelent egy fiatal tanárnemzedék is az intézmény katedráin, amelynek képviselői helyzetük-nél fogva több megértést tanúsítottak az ifjúság problémái iránt. A regényben Szász, Dezső és Barkóczi tanár urak alakja példázza ezt a tanártípust. Az író saját egykori tanárai jellegzetes egyéni arcvonásait is felhasználva fiktív tanáralakokat teremtett, de a regény tanárportréi összességében híven tükrözi a korabeli refis tanterület sokszínűségét, komoly szakmai felkészültségét, helyzetéből is következő ellenzékiességét.

A tanáralakok megjelenítéséhez hasonlóan többnyire a regény diákhőseinek sincs valóságos, a korabeli diákvilágból pontosan beazonosítható előképe. Úgy tűnik, az író tudatosan igyekezett elkerülni az iskolaregényekkel kapcsolatban mindig fölmerülő kérdést: ki kinek feleltethető meg a regényben. A korszak jellegzetes debreceni diáktípusainak sajátos arcvonásai azonban markánsan rajzolódnak ki Perjéssy-Horváth írásában: ilyenek a lelkesgyerekek, a pesti vagányok (a regényben Csöves és Kvarc), a bukdácsolók (a naplóíró Blue is pótvizsgára kényszerül), a tanulni nemigen akaró, de kreatív egyéniségek (a Kántus és az Önképzőkör körül szá-



mos ilyen diák csoportosult) vagy a szülei (egykori 56-osok) miatt megbélyegeztek.

A Kollégium blues mint iskolaregény egy közel másfél százados irodalmi hagyományba illeszkedik. Jókai Mór (És mégis mozog a föld), Mikszáth Kálmán (A két koldusdiák), Móricz Zsigmond (Légy jó mindhalálig), Karácsony Sándor (Holdbeli diákélet) és Végh Antal (Akkor májusban esett a hó) írása után ez a hatodik olyan regény a magyar irodalom történetében, amelynek diákhősei a Debreceni Kollégium világában nevelkednek. S mivel a regény cselekményének egyik fontos szála a naplóíró-elbeszélő, Blue Csokonai-dramájának színrevitele, Perjéssy-Horváth műve érintkezik a debreceni Csokonai-hagyomány gazdag irodalmával is (Nagy Sándor és Kiss Tamás regényére, illetve Szabó Magda és Páskándy Géza dramájára gondolhatunk), ami történeti patinát kölcsönöz a közelmúlt eseményeinek. Hogy a szerző mit ismer ezekből az előzményekből, mélyebb elemzést igényel majd, annyi azonban első olvasásra is szembetűnik, hogy a regény néhány nyelvi, szemléleti eleme tudatosan utal vissza az irodalmi előzményekre, anélkül, hogy szerzője bármelyik korábbi kollégiumi tárgyú iskolaregény egyszerű „újrírására” vállalkozna.

Perjéssy-Horváth munkája műfaját tekintve leginkább a múltó diktatúra életérzését modellező nemzedék-regény. Nagy kérdés viszont, hogy vajon alkalmas-e a kései Kádár-korra alig jellemző egyházi iskola világának bemutatása egy erősen szekularizálódott társadalom ifjú nemzedéke életérzésének megjelenítésére. A regény diákhősei szellemi értelemben három lábon állnak: egyszerre mozognak az iskola alapfunkciójából és erős történelmi hagyományaiból következő magas kultúrában, a Kollégium zárt falain is lassan átszivárgó, jórészt nyugati eredetű szubkultúrában és a mindenkori felekezeti iskola alapkereteit képező szakrális világban. A magas kultúra világát a regényben a diákok olvasmányélményei (Ady, József Attila, Pilinszky, Márai, Ottlik) tükrözik, a szubkultúra jelenléte elsősorban a könnyűzenéhez és a filmekhez való viszonyukban érhető tetten (meghatározó élményük a Hair, a Jézus Krisztus szupersztár és a Rolling Stones; de maguk is alakítanak zenei együttest Logaritmus néven). Szubkultúrának és magas kultúrának ez a kettőssége a nyolcvanas évek magyar ifjúságának valóban meghatározó élménye volt. A két világot a regényben az önképzőköri tevékenység és Csokonai alakja köti össze. Csokonai a Debreceni Kollégiumnak szimbolikus figurája, a hagyomány szerint ő alapította a 18. század végén az iskola

első irodalmi önképzőkörét is. Az elbeszélő maga is verseket ír az önképzőkör kötelékében, s Csokonairól szóló drámáját is az önképzőkör színjátszói mutatják be. Csokonai a felvilágosodás kora debreceni kéziratos diákköltészetének szubkultúrájából emelkedik ki, és költészete még később is őrzi ennek a kétarcú szellemi jelenségnek jellegzetes vonásait: a humort, az ösztönös népiességet, a lelki önelemzésre és az öniróniára való készséget. A regény naplóíró elbeszélője, Blue rokon lélek Csokonaival, nem véletlenül idézi meg drámájában a nagy előd kicsapását.

A magas- és szubkultúra ölelkezése a cselekmény egymástól elég élesen elkülönülő szűkebb és tágabb köreiből egyaránt megfigyelhető: így az internátus diákszobáiban, az ominózus huszonháromasban is; a gimnáziumi tanterem világában, a tágabb értelemben vett Kollégium különböző fórumain (dísztermi előadások, önképzőkör, Kántus, Nagykönyvtár, a teológusok világa), a város diákok által látogatott szórakozó helyein (mozi, színház, biliárdterem, Fácán, Borvilág); valamint a cselekménybe beemelt országos helyszíneken (a Kántus zeneakadémiai koncertje, március 15-ei budapesti események), de még a Kollégium európai kapcsolataiban is, hiszen a Kántus angliai útja nemcsak a magas zenei kultúra világával, hanem a Nyugatnak ez idő tájt nálunk még csak hírből ismert szubkulturális mocskával is szembeesíti a kórustagokat. Mindez bizony nemzedéki élmény a javából!

Kevésbé tekinthető viszont annak a Kollégium milióijének harmadik eleme, a szakralitás világa, amelynek jelenléte az iskola felekezeti jellegéből következik. Feltűnő, hogy a diákhősök többsége ugyanolyan természetességgel mozog a Kollégium hitéleti világában is, mint a másik két kulturális közegben. Nemcsak látogatják az iskolai istentiszteleteket, hanem olykor maguk is tartanak áhítatot a diáktársak körében. Hitbeli kérdésekről vitatkoznak, s a lelkesgyerekek, mint maga Blue is, küszködnek az „ároni” származás terheivel. Az egyházi iskolák világát belülről nem ismerő olvasóban mindez ezoterikus hatást kelthet. A regény azonban éppen azt sugallja, hogy a korabeli Debreceni Kollégium igazi ereje éppen abban a furcsa ellentmondásban rejlett, hogy egy olyan társadalomban, amely tagadta és tiltotta a hit világát, olyan szigetszerű közösség tudott maradni, ahol a kor hivatalos ideológiája által tagadott vallásos dimenzió az emberi együttélés szerves részét képezte. A regény egyik fontos üzenete éppen az, hogy lehetséges a különböző kultúrák egészséges egymás mel-



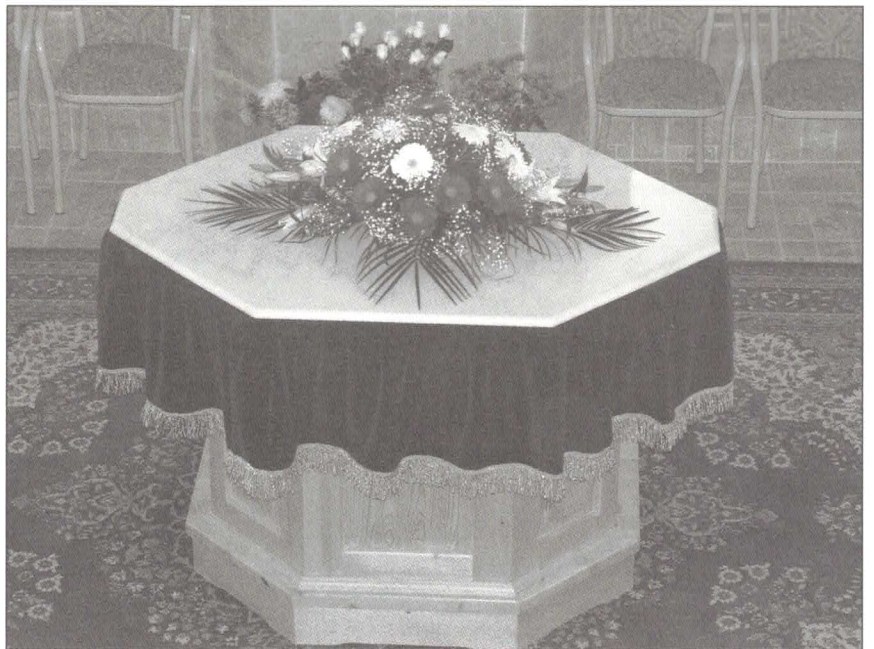
lett élése, azaz a keresztyén hit korunkban is képes élehető világot teremteni, még a tizenévesek számára is.

A Kollégium blues azonban nemcsak iskola- és nemzedékregény, hanem fejlődésregény is. Mint iskolaregénynek valóban a kissé rejtélyes viselkedésű Centaur a főhőse, ahogyan a könyv fülszövege jelzi, hiszen ő a fontosabb cselekményszálak mozgatója (főnöke a huszonhármasszobának, oszlopos tagja a zenekarnak, az önképzőkörnek és a Kántusnak), de fejlődésregényként olvasva a művet, legalább annyira Blue-t, az elbeszélőt is főhősének érezhetjük, hiszen az ő nézőpontjából látjuk a tanév eseményeit, s az ő csendes, mélabús, kissé Tonio Kröger-es felnőtté érése egészen leplezetlenül kerül az olvasó elé (a regény egyik fejezete a *Tonio Kröger táncol* címet viseli). Úgy tűnik, hogy a regényíró saját magát Blue és Centaur kettősébe írta bele: ebben az értelemben előbbi a valóságos diákkori énje, az utóbbi viszont inkább a rejtőzködőbb, vágyott énje, az a szerep, amelyet a valóságos helyett inkább szeretett volna betölteni társai körében. Feltűnő ugyanis, hogy a cselekményszálakat összekötő Centaur alakja viszonylag ritkán jelenik meg a regény lapjain, de sokat emlegetik társai, s így a háttérben folyamatosan érezhető a jelenléte. Jellemző az is, hogy Blue a diáktársak közül igazán komoly dolgokat csak vele tud megbeszélni. Vagy gondoljunk csak arra, mekkora zavart kelt Centaur eltűnése a kerettörténet nyitó fejezetében (társai azt hiszik, hogy talán kinn maradt Angliában), a regényzárlat azonban megnyugtatta az olvasót: nincs semmi baj, csupán bekérezkedett a kapitány kabinjába, hogy onnan „felülről” szemlélhesse a tengert és éppen őt kereső társait. Az elbeszélő énjének ez a megkettőzése az értelmező számára természetesen még számos további fogódzót kínál: Blue és Centaur kettősébe akár a nyolcvanas évek ifjúságának általános politikai elbizonytalanodása, „tudathasadásos” szellemi állapota is beleérezhető.

Bár a naplóbejegyzések Blue sikertelen egyetemi felvételijével zárulnak, Perjéssy-Horváth Barnabás regénye összességében azt sugallja, hogy ez a politikai kurzusok és ideológiák határán felnövekedett nemzedék a maga módján mégis sikeres. Sikeres, mert egy viharos tanév után, amikor is a regény diákhősei a tanuláson kívül minden lehetséges szellemi dologgal foglalkoz-

tak, így vagy úgy, de mindannyian szerencsésen leérettségiznek. És sikeres azért is, mert az érettségi és felvételi vizsgák után ajándékba kapják a legtöbbet, amit egy érett ifjú ebben a korszakban kaphat: kijutnak a Kántussal a klasszikus kollégiumok igazi hazájába, Angliába. És nemcsak kijutnak, de ott meg is nyerik a nemzetközi kórusversenyt! Sőt ott lehet közöttük Centaur is, akinek kiutazása politikai okok miatt az utolsó pillanatig kérdéses volt.

Ajánlom ezt a regényt mindazoknak, akik széthulló világunkban még szeretik az „olvasható” könyveket. Akiknek kevés idejük van az olvasásra, azért fogják szeretni, mert a regény rövidke fejezetei önmagukban is élvezetes olvasmányok. Az idősebb generáció tagjai azért, mert jobban megismerhetik belőle az utánuk jövőek gondolkodásmódját. A mai középiskolások meg a könyvet olvasva rádöbbenhetnek majd arra, hogy a rájuk szakadt nagyobb szabadság önmagában még nem jelent színesebb és tartalmasabb diákéletet is; azért minden nemzedéknek újra meg újra meg kell küzdenie, ahogy a regény hősei is teszik. A tanári hivatást gyakorlóknak koruktól függetlenül azért ajánlom, hogy szembesüljenek a titokkal: a pedagógusi terheket a mainál súlyosabb külső kényszerek közepette is méltósággal lehet viselni, ha az ember hisz a munkájában. Végül a mai középnevezék képviselőinek azért lehet kedves olvasmánya, mert feltétlenül magukra fognak ismerni a regény hőseiben; s vajon melyikünk ne szeretné újraélni, ha másként nem, hát legalább képzeletben, diákéveinek keserűen is édes emlékeit.



Úrasztal, Arad-Gáj református templom (38. o.)





## Az egészségnevelés legproblematicusabb pontja az iskolai büfé?

Magyarné Bogár Ildikó

**A**z emberiség története során, a múlt és jelenkor embere számára az egészség örök érték. Az ép testű, ép lelkű, harmonikus ember, a görög *kalokagathia* eszménye a XVI. századi protestáns nevelési gyakorlatban, ill. az ahhoz tartozó egészségnevelés tartalmában köszön vissza. A XVII. században Comenius és Apáczai Csere János az egészséges embert testi-lelki harmóniával, a mindentudásra való törekvéssel, mély vallásossággal ruházta fel. E kor más képviselői is a testi és erkölcsi nevelés fontosságát hangsúlyozzák (pl. John Locke).

Az I. Ratio Educationis-szal (1777) – Rousseau pedagógiai elvei alapján – a gyermekek iskolán belüli életében a testi nevelés, az egészséges életmód, a természetben való tartózkodás, a játék lett deklarálva; mindez a harmonikus, teljességet megélt emberképhez tartozik. Az első népoktatási törvény (1868. évi XXXVIII. tc.) tette általánossá hazánkban a tankötelezettséget. A polgári életforma szükségleteit tükröző tartalommal benne foglaltatik a hit- és erkölcstan mellett a test- és fegyvergyakorlat is, azaz a lelki és testi nevelés.

Egy XIX. századi írás bevezetőjében a következő egészségértelmezés olvasható: „a test eszköz, ennek segítségével munkálkodik a lélek”. Széchenyi István is a testi-lelki értelemben egészséges ember kibontakozását sürgeti a magyar iskoláztatás történetében. A XIX. század második feléig az egészségfelfogásunk a görög embereszményt tükrözte. Az egészségfogalom tartalma a teljességet hirdette, holisztikus szemléletű volt. A XIX. sz. második felétől az egészségnevelés a testnevelésre, valamint közegészségügyi problémákra zsugorodott. Lelki nevelésről meg szinte alig esik szó az oktatásirányításban. Az egészségi állapot fenntartásának szabályai lesznek fontosak.

A XX. századra az egészségfogalom szétesik. A közoktatásban a lelki tartalmak helyett a tanítandó műveltség-tartalom válik egyeduralgolóvá. Az ismeretátadás jelentette magát a nevelést is – az a szemlélet uralkodott el, mely szerint a kettő egy és ugyanaz. Az egészségfogalom elemei integráció helyett elemenként, tantárgyi tartalommal egymástól függetlenül közvetítődtek. Sok esetben az egészségnevelés egyenlővé lesz a testi neveléssel. A *lelki egészség* tartalomról pedig szó sem esik.

Bármely kor intézményes nevelését vizsgáljuk meg, mindenütt megjelenik az egészség mint érték. A jövő generációjának egészségnevelése mindig része volt az intézményes nevelésnek, nemcsak XXI. századi feladat.

A mai modern egészségfelfogások bio-pszicho-szociális egység szemléletűek.

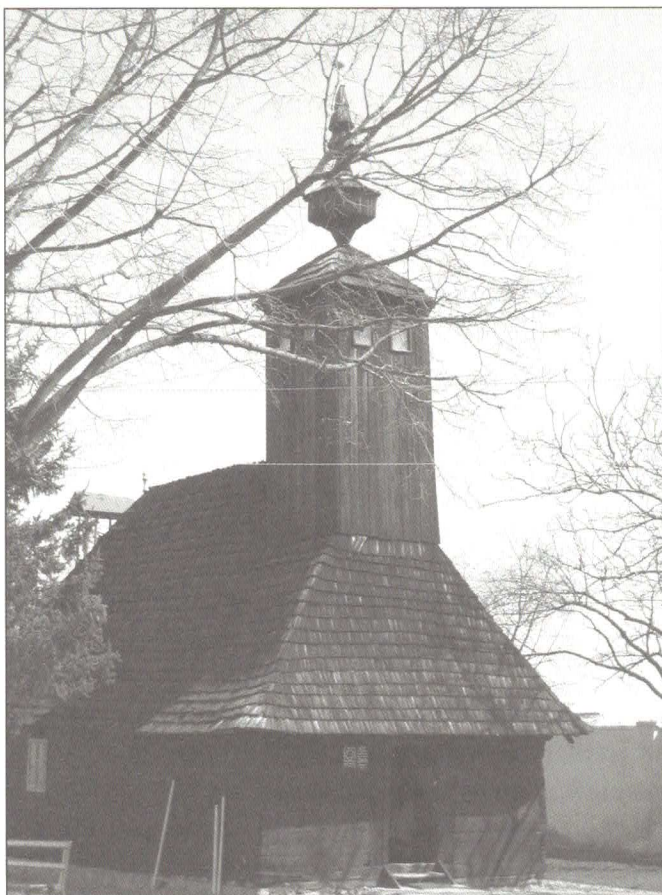
Ha az egészség örök érték, akkor mivel magyarázható, hogy az emberek többsége (Magyarországon különösképpen) egészségtelenül él?

Cselekedeteinket, magatartásunkat az értékeink, eszméink, nézeteink irányítják. Az általunk befogadott értékek nem külön-külön befolyásolják magatartásunkat, hanem értékrendszerre szerveződve. Az egészség az értékek rangsorában az elsők között áll. Ahányan vagyunk, annyiféleképpen ágyazódhat be az értékrendszerünkbe az egészség mint érték. Értékrendszerünkől fakadó értékítéleteink s nézeteink szerint választunk a kínálgató lehetőségekből és hozzuk meg döntéseinket. Ebből adódóan *egészségesen élni* nem azonos *az egészséget mint értéket elfogadni* gondolkörrel.

A nézet értékeink, eszméink integráns egysége. A nézet kognitív, a gyakorlati tudáshoz képest érzelmi töltésű. A nézetek nehezen alakíthatók, mert az új ismereteket a már meglévő tudásunk és nézeteink alapján konstruáljuk. A nézet, mint a lencse vagy jó szűrő működik. A józan ész alapján ezen keresztül értelmezzük tapasztalatainkat, e szerint viselkedünk. Nézeteink és cselekvéseink kölcsönhatásban vannak. A nézetek, a gondolat mozgatják a cselekvést.

Életvitelünk értékrendszerünkön, nézeteinken alapul, melyekkel önmagunkhoz a szűkebb és tágabb környezetünkhöz viszonyulunk.

Az értékképződés folyamatában kiemelt szerepe van a szocializációs csatornáknak, különösképpen a református vallásos nevelés nyújtotta értékorientációnak. Fontos, hogy a család, a gyülekezet és az iskola erősítse egymást az érték közvetítésben. A család, mint elsődleges szocializációs közeg, jelentős szerepet tölt be az érték képződés és rendszerre szerveződés folyamatában. Ugyanúgy fontos közege ennek az iskola is. A gyermeki egészségmagatartásra adott reflexióik megváltoztathatják, gazdagíthatják a gyermekek értékítéleteit, s ezáltal nézeteit.



Fatemplom a havasokról a kolostorban, Arad-Gáj (38. o.)

A gyermeki egészségmagatartás minősége az, amely egy egészségfejlesztési stratégia kezdete vagy vége. Az iskoláztatásban résztvevő korosztály felelős egészségmagatartásának alakításához kell az intézményi segítség. Az egészségnevelés megtervezői, irányítói maguk a pedagógusok. Az ő személyes példájuk, az általuk közvetített pozitív / negatív minta, mint a nevelési folyamat fontos tényezője hat. Egészséges szemléletű pedagógusok nélkül megvalósíthatatlan az iskolai egészségnevelési program. Ravasz László írja A vallásos nevelés c. munkájában: „Jézus a személyiségével nevelt, ma is azért nevel, mert most is az, aki egykor volt. Nem amit mondunk, hanem akik vagyunk; nem aminek látszunk, hanem amit élünk; nem amiről bölcsekedünk, hanem ami próbát megállunk: ez bennünk a győzelmes erő, ez a nevelő hatalom.” Hitelesen bátorítani a saját egészségük iránti felelősségvállalásra csak azok tudnak, akiknek szavai és tettei egységben állnak, s ennek fontos feltétele a diákorientált attitűd, nem az elvégzendő feladatra való beállítódás.

Az egészségügyi szokásrendszer kialakulása gyorsan, már a szocializáció korai szakaszában, a családban kezdetét veszi. Megfelelő egészségügyi szokásrendszer nélkül nincs egészségmegőrzés, sem egészségfejlesztés. A

szokások rendszerbe szerveződésében, automatizmussá válásában a nevelő intézménynek, főként közvetett módon, de szerepe van.

Éppen ezért fontos, hogy az iskolák tanulmányozzák az Országos Élelmiszerbiztonsági és Táplálkozástudományi Intézet az iskolai büfék korszerű táplálkozását szolgáló ajánlatát. Ennek előszavában Dr. Rodler Imre mb. főigazgató főorvos véleményével maximálisan egyetérthetünk:

„A gyermeket könnyű megtanítani az egészséges táplálkozásra, ebben nagy szerepe lehet a család táplálkozásának, táplálkozási szokásainak, az édesanya készségének és tudásának. Ugyanígy fontos szerepe van az iskolai közétkeztetésben adott ételeknek, valamint az iskolai büfék kínálatának.” Mind a nevezett szakmai anyag, mind az utóbbi idézetben olvasható sorrend is korrekt. Az egészséges táplálkozás a családban kezdődik. Kevés a lakosság ismerete a táplálkozás elveit és helyes gyakorlatát illetően. A legelső lépések egyike lehetne a szervezett gyermekétkeztetés korszerű táplálkozás-élettani alapokra helyezése. Nem túlzás az a megállapítás, hogy az iskolai étkeztetés azért egyhangú és korszerűtlen, mert az egészséges táplálkozás többre (túl sokba?) kerül. A büfék választékát korszerűsítő ajánlás fontos, de közel sem elégséges. Olyan intézkedési javaslat, amely ha rendszerben gondolkodunk, *egy elem* sok fontos más alkotóelem mellett. A büfék korszerű ételválasztékának anyagi terheit a szülő viseli, a közétkeztetés nyersanyagköltségét meg közpénzen, közjavára az állam. Szinte látom a sok disszonanciát, egy példa rá: a gyermek, ha akar, vehet a büfében barna kenyeret; de az iskolai étkezésben általában csak fehér kenyeret kap. Így aztán a két nevelőhatás szépen kioltja egymást...

A felnövekvők belső kontrolljainak kiépítésében lényeges az iskolai szerepvállalás. Az egészségügyi szokásrendszerben megmutatkozó hiányosságok, következtetlenségek nagy valószínűséggel az egészségtelen életmódra; a rendszeresség, az egészséges táplálkozás, a kívánatos egészségügyi szokásrendszer megléte az egészséges életmódra engednek következtetni.

Bizony, segítséget kell adnunk az időbeosztáshoz, a szabadidő eltöltéshez, a napirend szerinti élethez is. Megfelelő eszközrendszert kell a tanulók rendelkezésére bocsátanunk, a munka és pihenés egyénre szabott mértékének kialakulásához, a szükséges készségek fejlesztéséhez.

Az egészségnevelés, -fejlesztés rendkívül szerteágazó, sok problémakörrel bíró területe az intézményi nevelésnek. A teljességet igyekszik az ember megragadni, de hamar belátja, hogy az szinte lehetetlen.



Az iskolai egészségnevelésben a lelki higiéniének is megfelelő helyet kell adnunk. Pszichológiai szempontból tájékozott közösségben, társadalomban jobban érvényesül a megelőzés. A bajokat időben kell felismerni, de még kedvezőbb, ha sikerül azokat megelőzni.

A közösségi hatások szempontjából kiemelkedő a televízió szerepe. Kedvező kulturális, művészi emberi hatásai mellett számos ártalmat is okozhat. Természetesen minden attól függ, hogy ki ül a képernyő előtt, milyen a személyisége, ill. a gyermek fejlettsége? Annak, akinek erkölcsi gátlásai gyengék, vagy hajlamos deviáns, aszociális magatartásra, nem biztos, hogy a pozitív főhőssel sikerül azonosulnia, s ezáltal jó irányba stimulálódnia. Ha ekkora bajt nem is okoz, de mindenképp passzivitásra készítet.

Egészségesen élni passzívan aligha lehet. A lelki egészség táplálását jól s rosszul szolgálhatják az iskolai évek alatti tudatos és nem tudatos, „rejtett” nevelő hatások. Az iskola, mint konzervatív intézmény, követelményeknek való megfelelést, teljesítményt vár el a tanulóktól. Azonban az nem lehet teljesítménykényszer, amely a lelki egészséget előbb vagy utóbb megfertőzi, s iskolai szorongásokhoz, lelki deformitásokhoz, testi-lelki betegségekhez vezethet (alvászavarok, fejfájás, idegesség). Az önbizalom hiánya a tanulói önértékelést az alulértékelés irányába mozdítja, a megalapozatlan önértékelés pedig a felülértékelés irányába billenti ki a lelki egyensúlyt, ezért egyik sem kívánatos. A követelmények és teljesítmény közötti távolság a tanulók motiválásával, motivációs bázisuk gazdagításával közelíthető egymáshoz.

A lelki egészség összetett, sokrétű. Felöleli a harmónia, kiegyensúlyozottság, konstruktív életvezetés, egyéni felelősség, önbizalom, önértékelés folyamatait. A lelki egészség tartalma nem tantárgyasítható, mint ahogy ez az egészség egyéb összetevőire is igaz. Az iskolának a testi-lelki tartalmakat együttesen szolgáló egészségnevelést kell folytatnia, mely az iskolát átfogó nevelési rendszer egészében kell, hogy érvényre jusson.

Az egészségfejlesztés csak komplexen értelmezhető. Ez jelenti a prevenciót (megelőzés), promóciót (egészségmegőrzés), az egészségnevelést, meg a problémákkal való szembenézést, jelenti a szokásformálás folyamatában a megerősítő, leépítő hatások alkalmazását és megválaszthatóságát is. Az egészséges életvitel alapja a Mózes törvényei szerinti élet: legyen érték- és mértékrendszerünk. A keresztyén ember, a református hitben élő testvérünk könnyű helyzetben van, hiszen életének zsinórmértéke a Szentírás.

Minden tevékenységünkben fontos a fokozatosság, mértékletesség, rendszeresség és a derűs életszemlélet. Tudjunk nevetni, de tudjunk sírni is; tudjunk krisztusi szeretettel szeretni és megbocsátani. Ha elestünk, tudjunk felállni. Jó, ha tudunk felejteni, de emlékeznünk is kell. Az egészséges életmódunkhoz szükséges, hogy ki tudjunk lépni önnön önzésünk magunk alkotta börtönéből.

Az egészségnevelés, a református közoktatási intézmény egészségprogramja a jövőre és jelenre irányuló időszemléletű. Jövőre irányultsága feltételezi, hogy eredményei az iskoláztatás éveitől távol mutatkoznak meg, a jelenben pedig napi aktuális problémákra kell eredményes megoldást kínálnia. Mindeközben az iskolai egészségnevelés kitűzött céljait úgy érheti el, ha az egészség valamennyi – testi, lelki, szociális – összetevőjével kapcsolatos ismeret birtokába biblikus szemlélettel juttatja a tanulóit. Elengedhetetlen azoknak a tevékenységfajtáknak, emberi kapcsolatoknak, konfliktuskezelésnek, problémamegoldási és önnevelési, önismereti stratégiáknak a fejlesztése, melyeken keresztül a tanulók értékrendszere, nézetei, ennek következtében magatartása, életmódja is hatékonyan fejlődik.

Az iskolai egészségnevelés túlmutat az iskola falain. A család, az iskola, a gyülekezet és a mindenkori társadalom felelőssége, hogy a ma iskolásai a jelen és jövőendő egészséges emberei lehessenek.



A belvárosi református templom, Arad (38. o.)



## Úszásoktatás és ami mögötte van

Lőkös Dániel

**A** sport. Verejtek gyöngyözök, könny csillan a tekintetek minden szónoknál jobban szóló fényében. „Vér csorog, arany csörög.” Ady nem az izombiopsziát vagy a szív fokozott percventillációját, sőt még nem is a sztársportolók sérülésekor esedékes biztosítási díjat kívánta szemléltetni hasonlatával. Az emberfelettit közelítő teljesítményekben, a lemondások árán kitűzhető célok távoli látképében, az öldöklő, de nemes küzdelmekben mind ott áll délceg műalkotásként az ember. Az ember, mérhetően, csodálhatóan, erkölcsi tőkét kovácsolva saját magából. Nincs a sportnál szerteágazóbb, de mégis mindennél átláthatóbb művészet. A sport egésze bennünk van, egy parányi alkotó eleme az életünknek. Egy olyan *nyomelem*, melynek a hiánybetegségeit a kriminológia, a szociológia minden területe, a pszichológia, az orvostudományok mind-mind diagnosztizálták; megelőzni, akár még egysegesen fellépve sem mindig képesek.

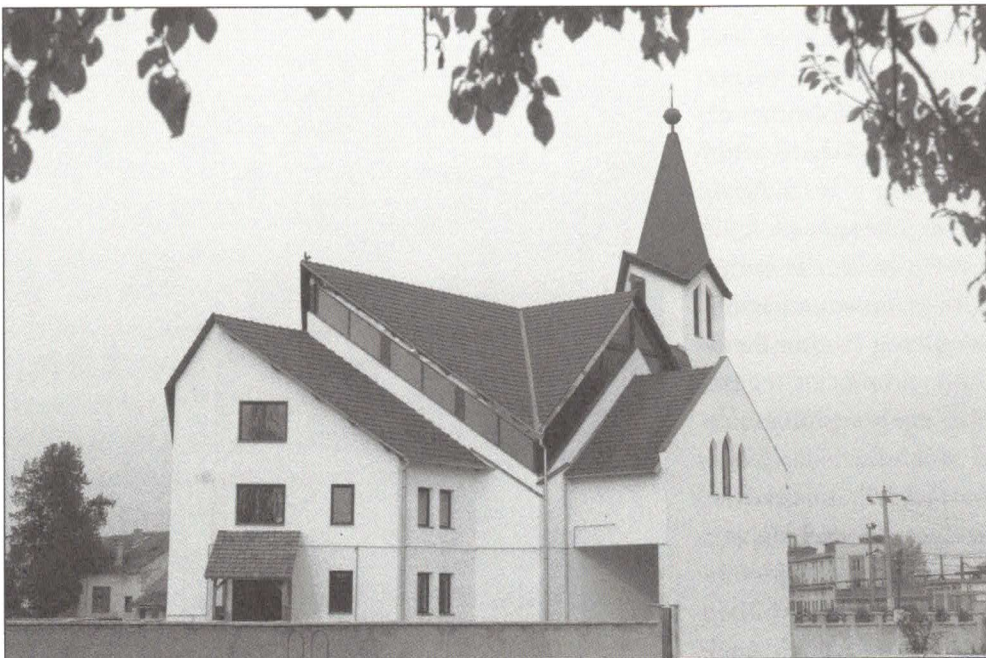
Legyen szó akár versenysportról, ahol a teljesítmény fokozása az abszolút mérce, ahol a világ minden társadalma önnön ereje fokmérőjének tekinti az eredményeit, aminek reklámhordozó ereje van, amiből mindenki merít valamit. Az anyagi hasznon túl, mely érint mindenkit, aki a sportban és a gazdasági életben dolgozik, nem szabad eltekinteni attól a mérhetetlen többlet-életerőtől, melyhez hozzásegíti a

benne dolgozókat, a benne sportolókat és persze a rajongókat.

Vagy nézzük a szabadidősportot. Gazdaságilag fejlett régiókban vetekszik az élsportnak tulajdonított értékekkel. Profitorientált szabadidő-centrumok, hatalmas projektek kínálják a mozogni vágyóknak a különféle lehetőségeket, melyek közül egyre többen találják meg az életstílusuknak a legmegfelelőbbet.

Fájdalmas, hogy a bevezetőben taglaltakat legtöbbször csak az élsportolókra vonatkoztatják. A többiek ennél fogva eleshetnek attól a tudattól, hogy valami *nagy dolog történik* körülöttük, önerőből végigjárhatják a fejlődés cseppet sem kitaposott útját. Hiányzik az a cél, az a hajtóerő, mely az igazán nagy dolgok elérésekor szokott lendületet adni, átsegítve bennünket a nehézségeken. Tudva lévő, hogy az (iskolai) úszásoktatásában önkéntelenül ott lebeg mindez. Amíg az élsportban a teljesítményfokozás abszolút értelme kerül megvalósításra, addig nálunk ugyanúgy teljesítményfokozás történik, annak relatív értelmében. Micsoda erőt sugalló gondolat: Erdei Zsolt ökölvívónk éppúgy megküzd a sikerért, mint az én tanítványaim. Mind a két teljesítmény mögött óriási értékek dolgoznak, felépítve a sikert. Mindkét esetben tartást, önbecsülést, fejlődést eredményez a tevékenység.

A mosolygásba forduló arcvonások, az örömteli kiáltások mind-mind a legyőzött félelem bizonyítéka. A gyermekek egy egész életre képessé válnak bátorságot, erőt, hitet meríteni abból, hogy legyőzték – meghódították a számukra addig ismeretlen közeget, a vizet. Ennek szellemében igenis ki kell állni mellettük, bátorítva, szeretetteljes segítő szakértő magabiztossággal vezetve őket, hogy eljussanak a mosolygás színterére. Hibás gondolatok talaján lépked, aki megijed a kezdeti nehézségektől: amennyiben megfutamodunk, sajnálatot mutatunk, bele-



Új református templom, Arad-Gáj (38. o.)



Román ortodox templom, Arad-Gáj (38. o.)

hajszoljuk csemeténket a könnyebbik út igenlésébe, a feladásba. Ebben az esetben személyiségfejlődését a túlzott óvatosság, a rétova kishitűség irányába tereljük. A türelem rózsát terem. A népi mondás ebben az esetben teljes mértékben igaz.

Hangsúlyosan kell szóljak a fentebb vázolt lelket erősítő hatással együttjáró értékrendről. Rendszerességre nevel, ha teljesíthető, de nem túl könnyen elérhető követelményeket támasztanak elénk. Az akaraterőt fejlesztve, lelkünkbe beépülnek a tevékenységre hajlamosító vonások. Ennélfogva hatalmas előnyre tesz szert gyermekünk az ingerszegény környezet elszenvedőivel szemben. Egy olyan eszközt adunk gyermekünk kezébe, mellyel felnőtt korában is képes élni, elkötelezve magát a mozgásnak egy harmonikusabb élet reményében.

Ellenben ott, ahol nincsenek meg ezek a motívumok, nem tapasztalható sem fejlődés, sem pedig egészség. Az életerő, a kitűzött célok mibenléte, vagy egyáltalán a meglétének a teljes hiánya igenis kihat az élet minőségére. Valami nem megfelelően van megkomponálva. Disszonancia érezhető a cigarettázó kiskamaszok füstjében, a tereken céltalanul kódorgó tizenévesek deviáns érzelm- és gondolatvilágában.

Törődni kéne az egészségesegekkel is. Nem lenne szabad hagyni, hogy az évek előrehaladtával betegek legyenek. Jogot az élethez, jogot a mozgáshoz!

Az antik olimpiai eszme már felismerte, hogy a társadalom alkotta jogrend sokszor csak érintőleg tekinti fontosnak kifejezésre jutni az ember biológiai természete-

téből következő, bennünk munkálkodó természeti törvényszerűségeket. Nem volt szabad kétszer arkhónnak jelöltetnie magát az államférfinak, nem lehetett kisajátítani a demokráciában a hatalmat. Amennyiben valaki megkísérelt teret engedni annak az emberi törekvésnek, hogy kiemelkedjen a közösségből, akár viselkedése, akár sajátos gondolatai által, máris szemben találta magát a közösség által elfogadott normákkal.

Az Olimpiai Játékok szükségszerű születése legálissá tette azt a természeti törvény szerint működő készletet, mely a másik ember felülmúlására irányul. Ilyen módon egy sajátos egyensúly állt fenn a természet és a társadalom által diktált elvárások között.

A modern korban nem bűn különbnek lenni, sem a gazdasági, sem az egyéb társadalmi színtereken. Mégis sok az elfecsérelt tehetség, a zsákutcába futó életút, az igazságtalanság. A leghatékonyabb, minden tünetre és okra ható gyógyszer, úgy vélem, napjainkban is a sport.

A mozgás, mint az élet része, egyre inkább előtérbe kell, hogy kerüljön. Azokban az országokban, régiókban, ahol még mindig nem lépte át a társadalom a piacgazdaság kezdetekor fellépő tömegtermelés, elidegenedés sokkhatása miatt túl sötét tónusú árnyékát, nagyon súlyos hiánybetegségek léptek fel. Mit tehet az „ablakon kukcuskáló”, ha nincs sportegyesület, ahova nem csak leskelődni mehetne? Remélhetjük tőle, hogy megérti az átalakulóban levő sportstruktúra átmeneti zavarai miatti lehangelő helyzetet? Képes-e pozitív gondolkodásra?

A döntéshozók, a döntéshelyzetben lévők felelőssége adhatja meg a reményeink szerint kedvező válaszokat. Minden testkulturális szakember tisztje, hogy cipelje ennek a felelősségnek a terhét. Egyedül ezzel a szemlélettel remélhetjük, hogy nem dolgozunk a természet ellen, nem segítjük az amúgy is túlerőben lévő ülő életmódra való kiválasztódást.

Nagy László, a költő, halála előtt adott TV-interjújában kiemelte, hogy hisz az isteni kiegyenlítődesben. Szavai sejtelmesen csengtek az éjszakában, jelentésüket az idő segített megfejteni. Mindenkinek meg kell adni a feltételeket, a lehetőséget ahhoz, hogy azzá válhasson, ami lehetne. Tudásunk legjavát nyújtva kell azért dolgozni, hogy Isten dönthesse el, hogy kinek mit szán kiegyenlítődes gyanánt.

Az úszóoktatói szerepvállalás egy szemlélet kell, hogy legyen. Megértve a sport gyógyító erejét, alázattal kell mindenkinek dolgoznia azon, hogy ezt az élethez szükséges nyomelemet, függetlenül státusztól, tehetségtől, egészségtől, mindenki számára a kellő mennyiségben és minőségben biztosíthassa.



## Az Országos Református Tanáregyesület konferenciája és tisztújító közgyűlése

*Dr. Győri János*

**A** hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnázium és Szathmári Kollégium adott otthont szeptember 30-a és október 2-a között az 1902-ben alapított, majd a rendszerváltást követően újjáalakult Országos Református Tanáregyesület ez évi konferenciájának és tisztújító közgyűlésének. Az elmúlt évekhez hasonlóan az idei találkozón is örömdétesen nagy számban, több mint 150 fővel voltak jelen a református oktatásügyet képviselő, azért felelősséget érző magyarországi és a határokon túli pedagógusok.

Az Óteplom évszázados falai között Gilicze András esperes igemagyarázatát Bán Csaba lelkipásztor és a házigazda Bálint Vilmosné igazgató köszöntő szavai követték. Dr. Horkay György elnök kifejezte örömét, hogy e megszentelt falak között nyithatja meg a tisztújító közgyűlést és a tudományos tanácskozást, amelyet most is azért rendezett az egyesület, hogy a pedagógusok kicseréljék tapasztalataikat, tanuljanak egymástól és egymás hite által erősödjenek.

Ezen a konferencián – mivel 2005-öt a fizikusok Einstein 100 évvel ezelőtti korszakalkotó felfedezései miatt a Fizika Évének tekintik – természettudományos előadások hangzottak el, de a humán érdeklődésű résztvevők is gazdagodhattak élményekben. Dr. Heszler Péter a különböző világvallások és a természettudományok egymásra hatását, kapcsolatát elemezte, kiemelve, hogy a keresztyénység eszmerendszere kifejezetten kedvez az eredményes tudományos gondolkodásnak. Dr. Nagy Mihály bemutatta



ORTE-közgyűlés, 2005.

a „Varázkuckó” Természettudományos Játsszóházat és levetítette a Föld forgását bizonyító híres Foucault ingakísérlet debreceni reprodukálásán készült felvételt. Dr. Molnár Miklós Prioritási viták Huygens, Hooke és Newton között c. előadásából kiderült, hogy még a legnagyobb tudósok is sokszor hiú és gyarló emberek, akárcsak mi magunk. Csorba Imre ízelítőt adott a PowerPoint program alkalmazásából, amit a humán szakosok is eredményesen felhasználhatnak tanóráik során. Hatalmas sikert aratott Tófalusi Péter látványos és esetenként nem is veszélytelen fizikai kísérleti show műsora, valamint Berecz János és Nagy Tibor 19. századi eszközökkel előadott bemutatója. Bálint Vilmosné igazgató ismertette a 283 éves gimnázium történetét és jelenlegi életét, Simon Ferenc pedig az iskola könyvtárának nevezetességeit tárta a hallgatóság elé.

A konferencia résztvevői szombaton rövid városnéző sétát tettek Hódmezővásárhelyen, majd vacsora után a gimnázium és az általános iskola kulturális műsorát tekinthették meg. A gazdag és fárasztó napot baráti beszélgetés zárta.

A konferencia méltó befejezését jelentette a vasárnapi tanulmányi kirándulás. Szegeden a főtér és a dóm megtekintésére jutott idő, Ópusztaszeren Csete György Kossuth díjas építész mutatta be a nemzeti parkot és az általa tervezett épületegyüttest.

A pedagógiai munka tökéletesítése, a hazai és határokon túli tapasztalatok összevetése érdekében az ORTE az idén immár negyedik alkalommal rendezte meg a kon-



ORTE-közgyűlés, 2005.



ferenciát követő napokban az erdélyi és kárpátaljai tagtársak részére a „szakmai hetet”. Most 16 pedagógus látogatható órát, vitathatta meg a tananyagot, a hit- és erkölcsstanoktatás és az egyes szaktárgyak helyzetét, tanmenetét. Hasznos konzultációkra került sor a hódmezővásárhelyi kollégákkal. A szakmai hetet két egész napos tanulmányi kirándulás is színesítette, amely során a résztvevők Kardoskút, Sóshalom, Mártély és Mindszent nevezetességeivel és a szarvasi arborétummal ismerkedhettek.

A konferencia mintegy keretétül szolgált a tisztújító közgyűlésnek. Dr. Horkay György leköszönő elnök beszámolt az eltelt négy esztendő eredményeiről.

Jelentősen gyarapodott, 450 főre növekedett a tagságszám, ezen belül közel 100 fő a határainkon túli kollégák száma.

Elmondta, hogy a hazai és a határainkon túli református iskolák között szoros együttműködés alakult ki rendezvényekkel, konferenciákkal, református szellemű

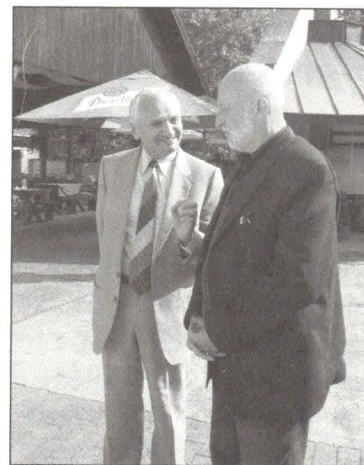


ORTE-közgyűlés, 2005.

(tan)könyvek megjelentetésével. Az egyesület évenként más-más református iskolában megrendezésre kerülő konferenciája mára a Kárpát-medence református tanárainak legjelentősebb seregszemléjévé vált. Az egyesület az állami és a református nevelés és oktatás ügyét véleményével, javaslataival segíti. Az ORTE támogatja a tagtársak pihenését a miskolctapolcai és az agárdi apartmanban. *(A beszámoló teljes szövegét külön cikkben közöljük.)*

Mivel a négy éves ciklusra szóló mandátum lejárt, a vezetőség benyújtotta lemondását. A közgyűlés megválasztotta új tisztségviselőit. A folytonosság és a zavartalan működés érdekében a jelenlegi vezetőség több tagját megerősítették tisztségében. Az elvégzett munka elismeréseként dr. Horkay Györgyöt tiszteletbeli elnökké választotta a közgyűlés.

Az elnöki feladatokat ellátásával négy esztendőre dr. Győri Jánost, a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának tanárát, eddigi alelnököt bízta meg a közgyűlés, aki - megköszönve a bizalmat - a megnehezedett anyagi helyzet ellenére reményét fejezte ki, hogy az egyesület tovább munkálkodhat a református pedagógus társadalom érdekében és tovább erősítheti a református iskolák evangéliumi protestáns szellemét.



ORTE-közgyűlés, 2005.

## Az ORTE 2005. évi tisztújító közgyűlése által megválasztott tisztségviselők:

Elnök:

Titkár:

Alelnökök:

Egyesületi ügyész:

Választmányi tagok:

Számvizsgáló bizottság:

dr. Győri János (Debrecen),  
 Gábor-Tóth Ildikó (Debrecen),  
 Mónus Béla (Tiszántúl, Debrecen),  
 dr. Kodácsy Jánosné (Dunamellék, Kecskemét),  
 Horkay Anna (Tiszáninnen, Sárospatak),  
 Adorján Zoltán (Dunántúl, Pápa),  
 dr. Veress Bertalan (Debrecen),  
 Bányai György (Pécs),  
 Faragóné Szénási Emese (Halásztelek),  
 Csernaburczky Ferenc (Mezőcsát)  
 Nagyné Papp Róza (Kunmadaras)  
 Szokonyáné Berecz Eszter (Nagykőrös),  
 Zsoldos László (Debrecen)



## Beszámoló az ORTE elmúlt négy évről

Dr. Horkay György

**S**zinte hihetetlen, hogy a jelenlegi vezetőség kecskeméti megválasztása óta immár négy munkás év telt el.

Eleink az egyesület 1902-es alapításától eltelt több mint száz évben mindent megtettek a református szellemiségű nevelésért, oktatásért. Most is elsősorban azért gyűltünk össze, hogy egymás hite által erősödjünk, kicseréljük tapasztalatinkat, tanuljunk egymástól.

Az Országos Református Tanáregyesület – ahogy alapszabályunk fogalmaz – összefogja a református tanügy iránt érdeklődő, azért tenni akaró személyeket. Ezáltal erősíteni kívánja a református iskolák evangéliumi protestáns szellemét, hogy azok a jelenkor kívánalmainak mindenben megfeleljenek és történeti múltjukhoz híven nemzeti hivatásukat betöltsék. Felelősséget érünk a felnövekvő református értelmiségért.

A hazai és a határainkon túli református iskolák között szoros együttműködést alakítottunk ki rendezvényekkel, konferenciákkal. Az elmúlt négy év rendezvényeit röviden a következőkben foglalom össze:

2001-ben Kecskeméten a hit, a tudomány és a felelősség témakörét, egymáshoz való viszonyát vitatták meg a résztvevők. Dr. Horkay György a fizikus szemszögéből világította meg a hit és a természettudomány kapcsolatát, a tudósok megnövekedett felelősségét, erkölcsi dilemmáit. Dr. Végh László tudományos főmunkatárs *„A fenntartható fejlődés”* címen felvázolta, hogy az emberiségnek a fennmaradásához a jelenlegi pazarló, környezetet szennyező termelő tevékenysége helyett a természethez illeszkedő, zárt láncot alkotó körfolyamatokat kell kialakítania. Az új szemlélet meggyökeresedésében a keresztyén szellemű nevelésnek meghatározó szerepe lesz.

Kiemelt jelentőségű volt a debreceni centenáriumi konferencia 2002-ben. Az ORTE történetének áttekintése mellett az előadások a református identitás – református iskola témakör köré szerveződtek. Dr. Tőkéczi László *„Egyház – iskola – értelmiség”*, dr. Kósa László *„Magyar református önazonosságunk ma”*, dr. Tonk Sándor *„A keresztyén iskola a mai erdélyi oktatásban”*, dr. Végh László *„Mit tanuljunk, mit tanítunk a XXI. sz. kihívásaira válaszul”* címmel tartott előadást. A 100 éves évforduló emlékére jelent meg az egyesület történetét bemutató könyv, dr. Szabadi István munkája.

A konferenciát követően első ízben tartottunk szakmai hetet a határainkon túlról érkezett tagtársaink 20 fő csoportjának. Az óralátogatásokat követően megvitatták a hazai és a határon túli hit- és erkölcsstan oktatás és az egyes szaktárgyak helyzetét, tanmenetét. Tanulmányi kirándulás keretében megtekintették az árvízi helyreállítás nyomán megszüpült beregi falvakat, Tákos, Csaroda, Nagyszekeres műemlék templomait. Egy másik nap pedig Sárospatak nevezetességeivel ismerkedhettek meg.

A 2003-i pécsi konferencián a fő téma a közoktatási törvénymódosítás szerepének megvitatása volt (Papp Kornél). Az egybegyűltek egy határozott hangvételű állásfoglalást fogalmaztak meg és juttattak el az Oktatási Minisztériumba, amely az országos sajtóban is visszhangot kapott. Szászfalvi László képviselő pedig arról szólt, hogy *„Milyen kihívások elé állítja egyházunkat és intézményeinket az EU-csatlakozás”*. A szakmai hetet ismét megrendeztük. Ezúttal a tanulmányi kirándulásokon a 22 résztvevő Zengővárkony, Pécsvárad, Szigetvár, Harkány, Villány és Siklós nevezetességeivel ismerkedhettek.

A 2003. év másik kiemelkedő rendezvénye volt a Debreceni Református Kollégium dísztermében tartott Reményik konferencia, amelyen mintegy 200 fős hallgatóság ismerkedett meg a méltatlanul mellőzött erdélyi költő munkásságával.

Tavaly – csaknem száz év eltelte után – Kolozsváron gyűltünk össze. Ebben kiemelkedő szerepe volt Kovács Lajos testvérünknek, aki már nem érthette meg fáradozása gyümölcsét, a sikeres konferenciát, amelynek középpontjában – az egykori kolozsvári református kollégiumi diák – Szabó Dezső élete és munkássága állt. Dr. Korsós Bálint *Sorskérdéseink Szabó Dezső esszéi tükrében* címmel tartott izgalmas előadást. Baranyai Norbert *Szabó Dezső és a protestantizmus* kapcsolatát elemezte igen nagy alaposággal, kiemelve az író ma is aktuális megállapításait. Kató Béla *Illyefalva – jelentés az elsodort faluból; az értelmiség felelőssége* címmel a gyakorló lelkész szemszögéből értékelte a Szabó Dezső-i örökséget.

A szakmai héten az óralátogatások és az ezt követő szakmai konzultációk mellett bonchidai, marosvásárhelyi és nagyenyedi tanulmányi kirándulás, intézménylátogatás is szerepelt.

A Református Közéleti és Kulturális Központtal együtt az ORTE decemberben *„A keresztyén tanár fele-*





lőssége” címmel konferenciát szervezett, amelyen az érdeklődők Tőkéczi László, Papp Csabáné, Pálhegyi Ferenc előadását hallgathatták meg.

Végezetül az idei tavasz rendezvényét emelem ki, amelyet a Presbiteri Szövetséggel együtt Berekfürdőn szerveztünk „*Presbiterek és pedagógusok a nevelés szolgálatában*” címmel. Az elhangzott előadások közül megemlítem Győri József: *Érték és minőség a református pedagógiában*, Beszterczey András és Bodorikné Aszódi Ágnes: *Gyülekezet és iskola* c. előadását.

Az egyesület a pedagógusok együttműködését református szellemű (tan)könyvek megjelentetésével segíti. Az elmúlt ciklus alatt jelent meg a Tanáregyesület gondozásában az első természettudományos szakkönyv: *Ásványok a Bibliában* címmel, 2003-ban, dr. Nagy Mihály tiszteletbeli elnök úr munkája révén.

Az egyesület az állami és a református nevelés és oktatás ügyét véleményével, javaslataival segíti. Így pl. jeleztük észrevételeinket a NAT-tal és a közoktatási törvénymódosítással kapcsolatban az Oktatási Minisztérium felé. Tiltakoztunk a kiegészítő normatíva csökkentés és az egyházi oktatást sújtó megszorítások ellen és felemeltük hangunkat az idei érettségi botrány miatt.

Tagjaink érdekeit képviseljük, részükre – lehetőség szerint – kedvezményeket igyekszik nyújtani. Így segítjük tagtársaink pihenését, üdülését a miskolc-tapolcai és az agárdi apartmanban. Az ízlésesen felszerelt miskolc-tapolcai üdülő a hegyoldalon található, közel a barlangfürdőhöz, szép környezetben. Télen, nyáron várja a pihenni vágyó kollégákat. Az agárdi üdülőknek nagy a kertje, a közös strand közel található, de nincs téliestíve. Mindkét üdülő a nyári hónapokban – heti ciklusokban – teljesen ki van használva, nagy az érdeklődés, jó előre kell helyet biztosítani.

Az egyesület részt vesz a Protestáns Nevelők Nemzetközi Szervezetének (Internationaler Verband Evangelischer Erzieher) munkájában és képviseli hazánk református és evangélikus pedagógusait. Ezt a jelentős nemzetközi kapcsolatot dr. Győri János alelnök ápolja.

Továbbra is támogatjuk a Magyar Református Nevelés c. szakmai folyóirat eljuttatását minden tagtársunkhoz. A folyóiratból tájékozódhatnak tagtársaink az Egyesület életéről, tervezett rendezvényeiről is. Itt adtunk hírt az egyesület Humán műhelyének 2003. évi megalakulásáról.

Alapszabályunk évente legalább egy közgyűlés megtartását írja elő. Az elmúlt ciklusban is a közgyűléseket többnyire a konferenciákkal összekötve szerveztük meg.

A megtartott közgyűléseink:

- A legutóbbi tisztújító közgyűlésen 2001-ben Kecskeméten 38 tagtársunk vett részt és dr. Korsós Bálint akkori elnökünk 274 fős taglétszámról számolt be. Kovács Lajos testvérünk áldozatos szervező munkájának eredményeként 70 határainkon túli kollégánk is belépett az egyesületbe.

- A 2002. szept. 28-i közgyűlés a centenáriumi konferencia keretében történt.

- 2003. szept. 27-én a pécsi konferencián módosítottuk az alapszabályt, és kezdeményeztük az egyesület közhasznúvá válását.

- 2003. december 19-én rendkívüli közgyűlést kellett összehívni, mert a közhasznúvá válással kapcsolatban a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság néhány észrevételét meg kellett tárgyalni és ki kellett egészíteni a vezetőséget. Újlaki Erzsébet alelnök lemondása folytán szükségessé vált az egyik alelnöki poszt betöltése. Az alelnöki teendőket ideiglenesen, a választmány felkérésére már addig is Horkay Anna látta el.

Szükségessé vált továbbá a számvizsgáló bizottság tagjainak a közgyűlés által történő megválasztása. A számvizsgáló bizottság tagjainak Muzsnai László, Mónus Béla Péter és Szokonyáné Berecz Eszter tagokat választotta a közgyűlés.

2004. január 26-tal a bíróságtól megérkezett jogerős végzés szerint szervezetünk közhasznúvá vált.

- A 2004. szeptember 25-i közgyűlésre a kolozsvári konferencia keretében került sor.

2005. március 11-én a közgyűlés jóváhagyta a 2004. évi beszámolót és a 2005. évi költségvetést. Szeptemberi főügyészégi észrevétel miatt a közhasznúsági jelentéshez a következőket kell még a tagtársakkal ismertetni és jóváhagyni (hivatkozva az alapszabály pontjaira):

12.5 b): A 166.609 Ft költségvetési támogatást (1 %) az egyesület működésére fordítottuk,

12.5 c): A vagyon (az üdülők) a tagtársak pihenését szolgálta

12.5 e): A Nemzeti Civil Alaptól kapott támogatás 1.200.000 Ft volt, ez a költségvetés 30 %-át tette ki.

12.5 f): az egyesület tisztségviselői juttatást nem kaptak.

A Tanáregyesület a vezetőségi üléseit rendszeresen megtartotta, elsősorban a közgyűlések előtti napon és év elején, amikor az előző év zárószámadása és a tárgyév költségvetési tervezete került megvitatásra. Csak felsorolásképpen az időpontok: 2002. febr.2., 2002. szept.

27., 2003. jan. 11., 2003. szept. 26., 2004. jan. 31., 2004. szept. 24., 2005. jan. 29., 2005. szeptember 30.

Most néhány szóban összefoglalom a 2005. év eddigi gazdálkodását a tervvel összevetve.

Őszintén szólva, nem derűs a kép. 3.930.000 Ft bevételt terveztünk, amely a Zsinat elnökségének 1.000.000 Ft-os támogatásából, a Nemzeti Civil Alaphoz (NCA), az Oktatási Minisztériumhoz és az Apáczai Közalapítványhoz benyújtott pályázatunk eredményéből, a tagdíjakból és egyéb kisebb támogatásokból tevődött volna össze. Az NCA pályázatunk támogatási szerződését a napokban írtam alá. Tavaly 1.200.000 Ft-ot nyertünk, most 500.000 Ft-ot ígérnek két részletben: az idén 298.000 Ft-ra számíthatunk, és jövőre 202.000 Ft-ot ígérnek, de eddig még egyetlen fillért sem kaptunk. Az Oktatási Minisztériumhoz benyújtott 600.000 Ft-os támogatási kérelmünk még nem került elbírálásra. Az Apáczai Közalapítvány az idén nem írt ki - számunkra is megpályázható - pályázatot. Egyedül a Zsinat támogatása érkezett meg, amelyet ezúton is hálásan köszönök.

Tagdíjból az idén 310.000 Ft folyt be, a taglétszám alapján 500.000 Ft-nak kellett volna. Bizony tovább kellene növelni a tagdíj-befizetési fegyelmet, különösen ebben a vázolt nehéz anyagi helyzetben. Kérem, hogy lehetőség szerint az év elején rendezze mindenki a tagdíjat, mert az első félévben – pályázati pénz híján – a szűkös maradványból kell vegetálni.

A tavalyi maradvánnyal együtt ezideig mintegy 2.500.000 Ft összegből gazdálkodhatunk.

A kiadások egy része fenntartásra (rezsiköltség közel 500.000 Ft, az üdülők felújítása 940.000 Ft, postaköltség, irodaszer mintegy 200.000 Ft) más része működésre, rendezvényköltségre (úti-költség, a szállás és étkezés költsége) lett fordítva. Jelentősebb a Presbiteri Szövetséggel közösen szervezett berekfürdői és a jelenlegi konferenciával kapcsolatos kiadás. (Az előbbi 58.300 Ft-ot, a mostani várhatóan 865.000 Ft-ot tesz majd ki.) Év elején – amikor

még reális remény volt jelentős pályázati összegekre – került sor a miskolctapolcai üdülőben az említett felújításra, amit a tavalyi maradványunk tett lehetővé. Nagy szükség lenne az agárdi apartman felújítására is és a berendezésének javítására, bővítésére. Erre jövőre kell sort keríteni.

Jelentem a Közgyűlésnek, hogy a most ismertetett költségvetési beszámolót a választmány a tegnapi gyűlésen egyhangúlag elfogadta.

Tegnap este a választmány ülése tagfelvétellel zárult. 13 hazai tag felvételéről döntött a választmány. Sok szeretettel köszöntöm új tagtársainkat. Érezek jól magukat köreinkben.

Az elmúlt négy év alatt a taglétszám 274 főről 450 főre emelkedett. A határainkon túli tagtársak száma mintegy 100 fő. (82 erdélyi, 2 partiumi, 12 kárpátaljai, 2 felvidéki tagot tartunk nyilván.) Tovább kell folytatni a szervezőmunkát, a tagépítést, hiszen csak az országhatáron belül református intézményeinkben 2300 pedagógus szolgál. Jó lenne nyitni a főiskolák, egyetemek felé. Ez már az új vezetőség feladata lesz.

„...én választottalak titeket, hogy gyümölcsöt teremjete” (Ján 15,16). Ez olvasható mottóként az utóbbi évek konferenciai, közgyűlési meghívóin. Úgy gondolom, hogy joggal elmondható, és a rendezvényeken résztvevők valóban megtapasztalhatták, hogy az ORTE ma is gyümölcsstermő közössége a magyar református közoktatásnak.

Elhangzott az ORTE tisztújító közgyűlésén 2005. október 1-jén, Hódmezővásárhelyen.



Épülő ortodox templom, Arad-Gáj (38. o.)



# SZAKMAI BESZÁMOLÓ

## A Református Pedagógiai Intézet 2004/2005. tanévi munkájáról

*A Református Pedagógiai Intézet Igazgatótanácsa 2005. szeptember 24-én tartott ülésén elfogadta az RPI tanévi beszámolóját. Az IT határozata a jelentés közzétételre kérte az RPI-t.*

*„Uram, te megvizsgálsz, és ismeresz engem”  
(Zsolt 139,1)*

### I. HELYZETÉRTÉKELÉS

Ebben a tanévben volt 10 éves az RPI. Visszafoготtan emlékeztünk.

#### 1. Az RPI működésének meghatározói

Az RPI alapfeladata az óvodában és az iskolában folyó pedagógiai munka segítése. **Alapítója és fenntartója a MRE Zsinata.** Törvényességi felügyeletet lát el fölötte a Fővárosi Önkormányzat főjegyzője is.

Az RPI szolgálatát a református és az állami Köznevelési Törvénye szerint végzi. Szakmai szolgáltatóként végzett munkájában különösen fontos a 10/1994-es MKM rendelet. Munkáját az Alapító Okirat és SzMSz értelmezi.

2005-ben az MRE Zsinata módosította a Református Köznevelési Törvényt. Ez érinti az RPI tevékenységét is.

Elmaradt a 2004/5. évi tanévre tervezett OKÉV-vizsgálat a köznevelés területén működő, OM azonosítóval rendelkező pedagógiai-szakmai szolgáltató szervezeteknél a feladatellátás feltételrendszere és szakmai megvalósítása tekintetében.

#### 2. Szervezetfejlesztés

Az MRE Zsinata 2004. február 26-án jóváhagyta az RPI **Alapító Okiratának módosítását**, mely újra-definiálja az RPI alaptevékenységét, melybe a pedagógiai-szakmai szolgáltatások és a pedagógiai kiadványok készítése tartozik. A Fővárosi Önkormányzat jóváhagyása október 20-án érkezett meg.

Az Alapító Okirat értelmében megkezdte munkáját az RPI Igazgatótanácsa, amely elsősorban az RPI szakmai munkáját felügyeli. Tagjai a Zsinat Oktatási Szakbizottságának tagjai, valamint az MRE Zsinatának oktatási referense.

Az RPI Igazgatótanácsának tagjai a 2004/2005. tanévben:

Ábrám Tibor igazgató, főgondnok, a Zsinat világi alelnöke, az IT elnöke

Dr. Börzsönyi József esperes

Győri József igazgató

Hörcsök Imre igazgató

Dr. Kálmán Attila igazgató, a Zsinat Oktatási Szakbizottságának elnöke

Az RPI és a Zsinati Oktatásügyi Iroda együttműködése szívélyes és szakszerű, a hatáskörök szétválasztására fokozottan ügyelünk.

A MRE Zsinata Elnöksége kezdeményezésére az RPI és a MRE Kálvin János Kiadója között **Együttműködési megállapodás** született, mely értelmében könyveink terjesztését a Kálvin Kiadó látja el. A döntés a meglévő kapacitások jobb kihasználására irányult. A megállapodás egy éves évfordulója alkalmából a Kálvin Kiadó beszámolójában az együttműködés korrekt és megfelelő voltát hangsúlyozta. Az RPI hálás szívvel tapasztalta, hogy a Kálvin Kiadó lelkiismeretes munkát végez a könyvek terjesztésében, elszámolásait határidőre teljesíti. Az értékesítés nőtt.



Tárgyalásokat kezdeményeztünk a Károlyi Gáspár Református Egyetemen a továbbképzések és a pedagógiai tájékoztatás területén történő együttműködésről. A formálódó egyezés szerint a pedagógiai szakkönyvtári funkciókat a KRE Bölcsészettudományi Karának könyvtára láthatja el.

A megkezdett **könyv- és számviteli rendszer-fejlesztést** új számlatükör elkészítésével és az állóeszköztár számítógépes feldolgozásával folytattuk. Beüzemeltük a tankönyvek elektronikus készletnyilvántartását, áttértünk a házipénztár számítógépes nyilvántartására. Megkezdtuk munkaügyi nyilvántartásaink aktualizálását, új munkaidő-nyilvántartási rendszert vezettünk be. Az elmúlt tanévben az RPI átalakította partnerlistáit, kialakította rendezvényei értékelési rendszerét (**minőségirányítási rendszer** egyik előkészítő eleme).

A munkatervben szereplő valamennyi szervezetfejlesztési kérdéssel foglalkoztunk. A konszenzus kialakítás és a szakmai háttérmunka több kérdésben is lassabban haladt a vártnál, így jelentős feladatok tolnak a következő tanévre.

### 3. Személyi feltételek

Az elmúlt tanév végén más egyházi feladatkörbe került két munkatársunk helyére adminisztrátort és pedagógiai szakértőt vettünk fel, a hosszabb ideig betöltetlen gazdasági vezetői feladatkört részmunkaidős alkalmazott látja el. **Igazgatóhelyettesnek** 2004. őszén Tóth Kása Istvánt, majd a vállalt egy év leteltével 2005. szeptemberétől Moncz Anikót kértük fel.

Új munkatársunk 2005. október 1-től Szentgáliné Eröss Márta, aki a korábbi évben könyvtáros szaknácscadóként segítette az RPI munkáját.

Öt munkatársunk közül négy **továbbtanult** vagy akkreditált képzésen vett részt az elmúlt évben, Három pedagógiai munkatárs középiskolai tanárként is szolgálja a közoktatást.

### 4. Tárgyi feltételek

Az RPI a Fenntartótól kapott támogatásként a Zsinati Székházban működik. Az RPI a munka elvégzéséhez szükséges eszközökkel rendelkezik. Az új **beszerzéseknél** fokozott mértékben sikerült a munkavédelmi és egészségügyi szempontok érvényesítése. Számítógépeket, szemkímélő monitorokat, szünetmentes áramforrásokat, költségtakarékos nyomtatókat, új forgószekeket szereztünk be. Diavetítőt, írásvetítőt, hangrögzítőt vásároltunk. Az általunk nem használt, de az eszközjegyzék miatt szükséges eszközeinket más egyházi intézményeknek kölcsönöztük.

A nyomdai filmek biztonságos tárolására alkalmas rendszer kialakítása megtörtént. A fénymásoló bérletével kapcsolatos elszámolási és jogvitánkat megegyezéssel rendeztük.

### 5. Az RPI szerepe a Magyarországi Református Egyház szakmai programjának végrehajtásában

- A család központba állított témájához az RPI az alábbi módon járult hozzá:
  - Jó hangulatú konferenciát rendeztünk „Pedagógusok családi szerepben” címmel.
  - Az internátusi nevelőtanárok találkozájának témája Az együttjárás problémái és a keresztény szellemiségű párkapcsolatok kialakítására felkészítő nevelés kérdései internátusokban volt.
  - A regionális katechetikai napokon többször szóba került a hitoktató és a család együttműködése.
  - Bevezettük az RPI munkavállalói számára a családoknak járó iskolakezdési támogatást.
  - Javaslatot tettünk az MRE-nek a Család éve logo megalkotására.
- Elemzésekkel, szakvéleményekkel hozzájárultunk a közoktatás stratégiájának formálódó tervezéséhez;
- Erőfeszítéseket és érdekvédelmi munkát végeztünk a törvényes működés feltételrendszerének biztosítása érdekében;
- Belső fejlesztő munkát végeztünk az intézeti tervezési tevékenység érdekében;
- Továbbfejlesztettük az RPI hatékonyságának visszajelző rendszerét.



## II. SZAKMAI SZOLGÁLTATÁSOK

### 6. Tantervek, tankönyvek, segédanyagok készíttetése, választható pedagógiai módszerek és tankönyvek listája

Az RPI kiadványai közé tankönyvek, tanári kézikönyvek, feladatgyűjtemények, tantervek, szöveggyűjtemények, hittankönyvek, pedagógiai szakmunkák, évkönyvek és mások tartoznak. A kiadói tevékenység már nem csak a nyári kampányra koncentrálódik, hanem az egész évet átható munkafolyamat.

Elkészült Kustár Gábor hittankönyve a 4. évfolyam számára. Czeglédi Sándor folytatta történelemkönyvsorozatát, immár a 10. évfolyam tanulóinak. 2005. februárjára megjelent Bognár József összefoglaló műve: Az Úré a Föld. Új kötettel bővítettük a latin tankönyvcsaládot. Lektorálás alatt van egy hitoktatási módszertani kiadvány: Játék a hittanórán címmel. Javított kiadásban jelent meg az Óvodai nevelés keretprogramja és a 7. évfolyam hittankönyve. Szerkesztés alatt egy diákzsebszótár.

Az új kiadványokkal 64 kötetre bővült intézetünk kiadványlistája, ebből 59 kapható. Az RPI 16 korábbi kiadványát újrayomattuk.

Az RPI tankönyveinek forgalma a naptári év végére a korábbinak 1,2-szeresére nőtt. Ezt köszönhetjük a Kálvin-kiadó jó elérhetőségének, az egyházmegyék hitoktatás-fejlesztő állhatatos munkájának és visszajelzések szerint a könyvek szakmai színvonalának.

Határidőre felterjesztettük a 2004/2005. évi tankönyvjegyzékre kerülő könyveket. Kiegészítettük a református iskolák által választható tankönyvek listáját.

Az RPI szakmai kezdeményezésére, Berényi Györgyné igazgató asszony áldozatos munkájával elkészült a 1-8. évfolyamra szóló új kerettanterv, letölthető az [www.reformatus.hu](http://www.reformatus.hu) honlapról, az oktatás menüpont alatt.

A Zsinat Elnökségének jóváhagyása értelmében az egyházi ének bevezetését előíró jogszabály végrehajtása a szakmai feltételrendszer biztosításával kezdődik. Hoppál Péter még a nyáron ajánlást dolgozott ki az egyházi ének bevezetése tárgykörében.

### 7. Országos református szakértői és vizsgáztatói névjegyzék, jogszabályok

Az MRE Zsinata Oktatásügyi Bizottságának egyetértésével bővítettük az országos vizsgáztatói névjegyzéket, új fejezetet nyitottunk benne a hit- és erkölcsstan emelt szintű érettségi vizsgáztatók részére. A vizsgáztatói névjegyzéket a megváltozott Református Közoktatási Törvény szerint átadtuk a zsinati Oktatásügyi Irodának

Aktívan részt vettünk a Református Közoktatási törvény véleményezésében. Szakmai egyeztetést végeztünk az OKÉV munkatársaival az új tankönyvrendelet értelmezése tárgyában. Fórumokat teremtettünk a kétszintű érettségivel kapcsolatos jogszabályi változások véleményezésére és megismerésére is.

### 8. Szaktanácsadói hálózat

A 16 szaktanácsadó Földváriné Simon Ilona vezető szaktanácsadó koordinálásával szaklátogatásokat végzett.

Tankönyveket véleményeztek, továbbképzési javaslatokat tettek és szakmai napokat szerveztek. Mindegyikőjüket felvetettük a református szakértői névjegyzékbe, többen országos szakértői névjegyzékre kerültek. A német, az angol, a történelem, a könyvtár, az informatika, a testnevelés és az óvodapedagógiai területén különösen aktívak szaktanácsadóink. A kétszintű érettségi bevezetések az OKÉV által képzett multiplikátorokat is bevontuk a tanácsadói és képzőmunkába.

Az RPI szaktanácsadói a 2004 / 2005. tanévben:

Ablonczy Béla	hittan
Ablonczyné Vándor Margit	óvodapedagógia
Balássy László	testnevelés
Bánné Mészáros Anikó	informatika
Czeglédi Sándor	történelem-latin (9-10. évf.)
Czibula Ferencné	magyar-rajz (5-8. évf.)



Dr. Kovács Gáborné	magyar (középiskola) (2005 elején lemondott.)
Dr. Kőművesné Nagy Katalin	angol nyelv
Eszenyi Balázs	matematika (5-8. évf.)
Faragóné Szénásy Emese	biológia-kémia
Földváriné Simon Ilona	tanügyigazgatás és minőségbiztosítás
Gaál Izabella	német nyelv
Karsa Lászlóné	matematika (9-12. évf.)
Síkfalvi Judit	magyar-történelem (5-8. évf.)
Szabó Klára	óvodapedagógia – tanító
Szentgáliné Erőss Márta	könyvtárpedagógia

Szaktanácsadói jelentések száma:

2000/2001. tanév	2001/2002. tanév	2002/2003. tanév	2003/2004 tanév	2004/2005. tanév
65	54	49	60	31

A 31 látogatást 10 szaktanácsadó végezte el.

### 9. Továbbképzési programok, országos rendezvények

Az RPI rendezvényeinek csoportosítása 2004/2005.

Szakmai nap	23
Értekezlet	5
Regionális katechetikai szakmai nap	7
Konferencia	4
Országos munkaközösségi ülés	5
Tanfolyam	2
Konzultáció	7
<b>ÖSSZESEN:</b>	<b>53</b>

A 2004/2005. tanév legnagyobb hatású rendezvényét az Oktatási Iroda szervezte: a Református Iskolák Találkozója a Papp László Sportarénában került sor, közel tízezer résztvevővel. Az RPI a rendezvényen fotódokumentációt készített.

Az RPI kiemelt rendezvénye volt az RPI 10 éves fennállása kapcsán szervezett konferencia, amelyet Balatonszárszón tartottunk, holland támogatással és résztvevőkkel.

Az „Érték és minőség” konferencia az RPI-ről kialakított képet pozitívan formálta, áttekintést adott a református közoktatás értékmegőrző és szakmai fejlesztő törekvéseiről. Kiváló háttérrel biztosított a balatonszárszói SDG Konferenciatelep.

Az RPI rendezvényeiről áttekintő táblázat készült amelyből csak rövid mintát közlünk. A táblázat a résztvevők számát és a rendezvény után (legalább három részkérdéssel) mért átlagos elégedettségi mutatót is tartalmazza, egy-két részletesebb véleményt is idézünk.

„Pedagógusok munkahelyen és családban”	2005. 04. 22. Budapest	60 fő	4,71 „Mindkét előadás igen tartalmas, jól követhető, élvezetes volt.” „Mindig a kötetlen beszélgetések a leghasznosabbak, így a szekcióülés tetszett a legjobban.” „Aktuálisak a témák, sajnos a mai világban időnként szomorúak, de ezekről fontosabb és nehezebb beszélni.”
9., Nyelvi előkészítő osztály - szakmai nap	2005. 05. 26. Kiskunhalas	21 fő	4,875 „Minden zökkenőmentesen zajlott, élvezetesek voltak a bemutató órák, mindenhol kedvesség áradt.”



Igen sikeres volt az új hittan érettségi vizsgáztatásra felkészítő Emelt szintű vizsgáztatói tanfolyam Mátraházán, hozzájárult a hit- és erkölcsstan tantárgy cél- és eszközrendszernek fejlesztéséhez is.

Az RPI a KPSZTI-vel együttműködve biztosítja, hogy a református középiskolák tanárai felkészüljenek a kétszintű érettségi bevezetésére, a szükséges módszertani változtatásokra, az újszerű értékelések alkalmazására. 2004. őszén közel 550, 2005. tavaszán 320 fő képzésében vesznek részt a református multiplikátorok. (A résztvevők értékelése ötös skálán 4,3-4,7 között.)

A Középiskolai Szakmai Nap központi témája a kétszintű érettségi bevezetése volt, a rendezvényen 11 szekcióban 171 középiskolai tanár vett részt a Dunamelléki Református Egyházkerület Székházában és a Lónyay utcai Református Gimnáziumban.

Októberben országos értekezleten értékeltük a 9. nyelvi előkészítő évfolyam bevezetésével kapcsolatos tapasztalatokat. Kiderült, hogy a korábbi megbeszélések valóban segítették egyes iskolák helyi tantervfejlesztő munkáját. Az indító iskolák az új évfolyammal elégedettek.

A tanulmányi versenyekhez kapcsolódóan is sor került szakmai rendezvényekre matematikából, történelemből, kémiából. Az őszi általános iskolai szakmai napokon (Karcag: tehetséggondozás, mentálhigiéné, Kecskemét, Debrecen: szöveges értékelés) összesen 260 pedagógus vett részt. Az óvodavezetők munkaközössége öt megbeszélésén a mentálhigiéné, az integrált nevelés, az ünnepkörök és a minőségfejlesztés óvodai kérdései szerepeltek. Egy napos tréninget tartottunk az óvónők nyári továbbképzésén a minőségfejlesztés önértékelési része témájában.

Fórumot szerveztünk a házirend átdolgozása érdekében. Együttműködünk egy művészeti iskola minőségirányítási rendszerének működtetésében. A művészeti iskolák felé tett lépésként „Megtartani a jövőnek” címmel rendeztünk országos szakmai konferenciát a néptáncoktatásról, ahol a szakma érdekcsoportjai közti kommunikációt fejleszteni tudtuk.

2004-ben tizedik alkalommal tartottuk meg az **Országos Református Pedagógus Csendesnapot**, Miskolcon.

Az RPI országos munkaközösségek alakulását támogatja. Az angoltanárok a szaktanácsadó vezetésével ezt megteremtették, alakul a német- és a könyvtárostanárok munkaközössége. Az internátusi nevelők nagy örömmel fogadták a találkozás lehetőségét. A vallástanári munkaközösség létrehozását a vizsgáztatói felkészítés élményére alapoztuk.

### 10. Mérés – értékelés

Az RPI kompetenciamérést végzett és tanulási attitűd-vizsgálatot végzett 1-1 iskola felkérésre. Előbbi egy konferencia segítségével is visszacsatoltuk.

Szakmai konzulensként részt vettünk a felkért szakértő iskolaértékelő vizsgálatában, melyben két iskola vallástanárainak munkáját értékelték.

A szöveges értékelés bevezetését az RPI 4 rendezvényvel, 2 ajánlójegyzékkel, konzultációs lehetőségekkel és az Oktatásügyi Irodával együttműködve támogatta. A szakmai munka döntő részét Berényi Györgyné végezte el.

### 11. Kétszintű érettségi

A 2004/2005. tanév kiemelt feladata volt a kétszintű érettségi vizsga bevezetése. Az RPI pedagógiai előadói mind végeztek kétszintű vizsgáztatásra felkészítő tanfolyamot. Intézetünk két munkatársa is részt vesz a vizsgaközpont vizsgafejlesztő munkájában. 2005. januárjában tanfolyamot szerveztünk, mellyel biztosíthatjuk, hogy feljogosított vizsgáztatók legyenek az emelt szintű református hit- és erkölcsstan érettségiztetésre.

Az érettségi vizsgaidőszak alatt forródrótot működtettünk. Az RPI két munkatársa vett részt az emelt szintű hit- és erkölcsstan vizsgáztatásban. Két munkatársunk működött közre az emelt szintű írásbeli dolgozatok javításában, mindegyik pedagógiai előadónk részt vett az emelt szintű vagy középszintű szóbeli vizsgáztatásban. Az RPI igazgatója érettségi elnöki feladatokat is ellátott.



## 12. A katechézis segítése a katechetikai előadók bevonásával

A gyülekezeti és az iskolai katechézissel összefüggő kérdéseket 7 regionális és 2 országos szakmai napon vitattuk meg.

Regionális szakmai napokat az alábbi helyszíneken tartottunk: Cegléd, Szentes, Szombathely, Tiszafüred, Balatonalmádi, Kaposvár, Encs.

Főbb témák az alábbiak voltak:

- egységes református hitoktatási szemlélet kialakítása
- módszertani segítség a bemutató tanítások révén
- szórványhelyzet, szórványtanterv;
- a hit- és erkölcsstan tanterv fogadtatása;
- az új tankönyvek;
- a kétszintű érettségi bevezetése.

Több egyházmegyei fórumra is meghívták az RPI-t.

## 13. Versenyek, országos tanulói programok

Az RPI az elmúlt tanévben 34, az idei tanévben 36 verseny koordinálásában vállalt szerepet. A versenyek 64%-a tantárgyi, 13%-a bibliaismereti, egyházzenei, 23%-a sportverseny. Az RPI anyagilag támogatta 10 iskola 12 versenyét. 5 iskola az RPI közvetlen szervezői közreműködésével rendezett versenyt. A szakmai beszámolók rendre megérkeznek, 2005-re a támogatás elszámolásának új rendjét dolgoztuk ki, szerződéses keretek között szabályoztuk. Gond, hogy az OM-támogatás késedelme miatt nem tudjuk a 2005. évi versenytámogatásokat utalni. Adósok vagyunk egy verseny-értékelési rendszer kidolgozásával.

Az RPI közreműködésével szervezett református versenyek. (Kiemelve az RPI által szervezett ill. támogatott versenyek.)

Verseny neve	Rendező- vagy partneriskola	
„Az ezeréves tölgy kihajt újra” – Műveltségi vetélkedő	Halásztelki Református Agrárium	9-12 évf.
„Az Úr csodái” Óvodai Rajzverseny	Szivárvány Református Óvoda, Berettyóújfalu	
„Benda Kálmán” Magyar Évszázadok Történelem Konferencia	Kunszentmiklósi Ref. Kollégium Baksay Sándor Gimnáziuma	6-12. évf.
Béres Ferenc Református Zsoltáréneklő Verseny	Julianna Református Általános Iskola, Budapest	1-6. évf.
„Csodát virágozik a jelen”	Jókai Mór Református Általános Iskola, Nyíregyháza	3-8 évf.
„Jane Haining Angol Nyelvi Emlékverseny”	Vörösmarty Mihály Általános Iskola, Budapest	8. évf.
„Ne szóljon Igéd hiába” Országos Bibliai Történetmondó Verseny	Magvető Ref. Ált. Iskola, Gyula	
„Velünk az Isten” Országos Református Bibliáismereti Verseny	Kecskeméti Ref. Kollégium Általános Iskolája	1-6. évf.
Áprily Lajos Országos Középiskolai Szavalóverseny	Csokonai Vitéz Mihály Ref. Gimnázium, Csurgó	9-12. évf.
Imolya Sándor Matematika Verseny	Bethlen Gábor Református Gimnázium, Hódmezővásárhely	
Jókai nyomában „Tollal vagy ecsettel”	Jókai Mór Református Általános Iskola, Miskolc	3-8. évf.
Körösvölgyi Természettudományos Napok	Szegedi Kis István Református Általános Iskola és Gimnázium, Békés	
Lorántffy Napok	Lorántffy Zsuzsanna Ref. Általános Iskola, Kaposvár	1-8. évf.
Művészeti Triatlon	Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium	7-12. évf.
Németh László Anyanyelvi Napok	Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium	7-12. évf.
Néprajzi- és honismereti vetélkedő	Toldi Miklós Református Általános Iskola, Berettyóújfalu	
Országos mesemondó, meseíró és kézműves találkozó	Református Kollégium Általános Iskolája és Gimnáziuma, Tiszakécske	1-6. évf.
Országos Olvasási és Helyesírási Verseny	Miskolc-Diósgyőri Református Általános Iskola	3-8. évf.
Országos Református Levelező versenysorozat	Arany János Református Gyakorló Általános Iskola, Nagykőrös	2-8. évf.





<i>Országos Református Verseny Angol Nyelvből</i>	<i>Ceglédi Református Általános Iskola</i>	5-8. évf.
<b>Országos Református Zsoltáreklő Verseny</b>	<b>Karácsony Sándor Rózsatéri Református Általános Iskola és Óvoda</b>	<b>5-8. évf.</b>
Református Gimnáziumok Országos Programozási Versenye	Arany János Református Gimnázium, Nagykőrös	9-12. évf.
<b>Református Iskolák XIII. Országos Matematika Versenye</b>	<b>Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma</b>	<b>7-12. évf.</b>
<b>Református Iskolák Országos Sakk és Asztalitenisz Bajnoksága</b>	<b>Kiskunhalasi Ref. Kollégium Szilády Áron Gimnáziuma</b>	
Református Iskolák Országos Úszóbajnoksága	Szegedi Kis István Református Gimnázium, Mezőtúr	
<i>Református Iskolák IX. Országos Tanulmányi Versenye</i>	<i>KFRTF Gyakorlóiskolája, Debrecen</i>	7-12. évf.
Református Iskolák Országos Néptánc-fesztiválja	Református Általános Iskola és Gimnázium, Kisvárdra	
<i>Református Középiskolák XI. Természettudományos Diákkonferenciája</i>	<i>Csokonai Vitéz Mihály Ref. Gimnázium, Csurgó</i>	9-12. évf.
Református Középiskolák XII. Országos Kosárlabda Bajnoksága	Baár-Madas Ref. Gimnázium és Lónyay utcai Református Gimnázium	9-12. évf.
Református Középiskolák Leány Kosárlabda Versenye	Szegedi Kiss István Gimnázium, Mezőtúr	
Református Középiskolák Fiú Röplabda Versenye	Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziuma	
Református Középiskolák Leány Röplabda Versenye	Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziuma	
Református Középiskolák Országos Atlétikai Bajnoksága	Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma	
<b>Református Középiskolák VII. Országos Kémiaversenye</b>	<b>Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron Gimnáziuma</b>	<b>7-11. évf.</b>
<i>Tornyai Sándor Országos Fizikai Feladatmegoldó Verseny</i>	<i>Bethlen Gábor Református Gimnázium, Hódmezővásárhely</i>	9-12. évf.

#### 14. Kapcsolat a határon túli magyar tannyelvű református intézményekkel

A korábbi évek gyakorlatát folytatva Kárpátalján és a Felvidéken a hitoktatók továbbképzésében veszünk részt, a kolozsvári református Pedagógiai Intézettel és erdélyi vallásánárokkal most újraépítjük a személyes kapcsolatokat.

A kárpátaljai iskolai munka segítésére kedvezményes könyvvásárlást szerveztünk és egy hagyatékból származó könyvgyűjteményt juttattunk ki számukra.

#### 15. Kapcsolattartás más intézményekkel

Az RPI belső munkatársai a tanévben 27 iskolában jártak szakmai látogatáson. 3 megyei pedagógiai intézettel cseréljük ki rendszeresen Hírleveleinket. Kiadványcserét végzünk az OPKM-mel. Szervezési szinten is kialakult együttműködésünk a Római Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézettel. Az RPI igazgatója személyesen találkozott 4 pedagógiai intézet igazgatójával. A református pedagógiai intézetek közül a kolozsvári (ERPI) és a ridderkerki (DGS) intézettel tartjuk a kapcsolatot. Többször találkoztunk az OGO holland képviselőivel.

Szakmai együttműködésünk jó az Országos Református Tanáregyesülettel (ORTE), aktívan közreműködtünk a zsinati Oktatási Szakbizottság munkájában.

Az RPI működését a 2004/2005. tanévben támogatták:

- Magyarországi Református Egyház (a Zsinat Elnökségének meghatározó közreműködésével)
- Oktatási Minisztérium (Az MRE és az OM közötti szerződés keretében)
- OGO alapítvány, Hollandia
- Hulp Oost-Europe Alapítvány, Hollandia
- Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány
- Fővárosi Munkaügyi Központ, Budapest



Az MRE Zsinata Kommunikációs Osztályával együttműködésben cikket írtunk a református oktatás eredményességéről, szakmai véleményt adtunk a nyári sms-voks kérdéseire.

A holland OGO alapítvány újra építette a kapcsolatot az RPI-vel. Ennek eredménye az RPI februári két napos konferenciája és egy szállítmány iskolabútor lett. Az OGO-tól az RPI segítségével nyert természettudományi szertárt a Kunhegyesi Református Általános Iskola.

### 16. Holland iskolabútor

A holland OGO Alapítvány támogatásával egy kamion iskolabútor érkezett 2005. nyarán. A rak-tározást a Vöröskereszt tatai Alapszervezetének támogatásával biztosítottuk. A beérkezett küldemény 90%-át tíz napon belül átadtuk a fogadó iskoláknak. Tata, Kunmadaras, Dévaványa, Halásztelek iskolái, a Halacska Óvoda, a dunaalmási és az őrbottyáni Szeretetotthon, a budapesti időotthonok, a két református kórház kapta meg a szállítmány tartalmát.

### 17. Hírlevél

1995. szeptemberétől jelenik meg az **RPI Hírlevele**. A 2004/05-ös tanévben 11 szám jelent meg. Rendszeres rovatai: rendezvénynaptár, események előrejelzése, felhívások, beszámolók az elmúlt időszak programjairól, versenyeredmények, pályázatok, honlap-újdonságok, szakmai dokumentumok értelmezése, iskolai folyamatok szabályozásának magyarázata. A Hírlevelet szakmai ajánlásokkal egészítjük ki. Az igazgatók munkájának könnyítésére igyekszünk kivehető mellékleteket kialakítani.

Tanév Terjedelem (A/4 oldal)	2002/03.	2003/04.	2004/05.
Hírlevél	78	76	92
Mellékletek	25	40	194,5

A Hírlevél számait a magyar református közoktatási intézmények kapják (a Kárpát-medence egészében), a fenntartók, az iskolaügyi szervek, a református felsőoktatási intézmények, az evangélikus és az ökumenikus iskolák, a református sajtó képviselői, az egyházkerületek, az egyházmegyék, a szaktanácsadók és az igénylő szakértők.

Szükségünk van az RPI honlap biztonságos kialakítására.

### 18. Magyar Református Nevelés

2000-ben indult a Magyar Református Nevelés című **pedagógiai szakfolyóirat**. Témái között az oktatásügy egészét érintő stratégiai kérdések, a református identitást erősítő írások, intézmény-be-mutatók, pedagógiai-módszertani írások és aktuális tájékoztatók jelennek meg. A lapot 2004 elején az RPI átvette. Nagy erőfeszítések árán hét szám jelent meg, 2000 példányban; a rendszeresség kialakítása nehéz. A szerkesztéshez munkatársat keresünk. 2005-re rendeztük az előfizetések kérdését, így a korábbinak háromszorosára bővült az előfizetői kör. (A lapot az előfizetőkön túl közoktatási intézmények, ORTE-tagok, felsőoktatási intézmények és egyházi közművelődési intézetek kapják. A gyülekezetekhez a Hulp-Oosteurope Alapítvány támogatásával jut el a lap.) Új rovatokkal bővül a lap. A katechetikai melléklettel történő bővítés későbbre tolódik.

2005-ben eddig csak 2 számot sikerült sajtó alá rendezni. Az egyik probléma az anyagihiány volt, a másik a humán erőforrás elégtelensége. Sikerült elérnünk, hogy 4 szám anyaga összegyűlt, lektorálás, tördelés van hátra.

Az elmúlt tanévben a lapot azzal együtt is fenn tudtuk tartani, hogy nem sikerült rá pályázati erőforrásokat biztosítanunk.

### 19. Gazdálkodás, adminisztráció

Az intézet gazdálkodása kiegyensúlyozott, gondot a megítélt támogatások átutalásának késlekedése jelent. Az RPI éves bevételének 38,74%-át jelenti az OM támogatása. 2004-ben érthetetlen ok-



ból augusztusra érkezett meg az éves állami normatíva első három negyedévi összege. Készt az utolsó 25% is. Az első kilenc hónap szigorú takarékosága után rövid idő alatt kellett gondoskodnunk a hatékony felhasználásról. Úgy véljük, erőfeszítéseinkhez képest igen méltatlan helyzetbe kerültünk.

Határidőre elkészült az intézet éves mérlege, költségvetési beszámolója, vagyonleltára, könyvleltára. A zsinati Számvevő Bizottság ajánlása nyomán az aláírási címpéldányt beszereztük. Pályázati beszámolóinkat elfogadták. A költségvetés szerkezetének és a könyvelési rendszernek a közelítését biztosította az új számlatükör. Szerződéseket kötöttünk konkrét pedagógiai - szakmai szolgáltatásokra.

### 20. Hála megtartó Istenünknek, reménység az Úrban

Köszönjük a Magyar Köztársaság kormányának és kiváltképp a Magyarországi Református Egyháznak támogatását. Köszönjük az iskolák bátorító támogatását, sok-sok pedagógustársunk imádságos és szakmai támogatását, református gyülekezeteink együttműködését.

Az Úr Istennek adunk hálát mindazért, amiről módunk volt beszámolni. Az előttünk álló feladatokra az Ő Szentlelkének erejében bízva tekintünk. Reméljük, amikor emberi törekvéseinket és erőfeszítéseinket Urunk megvizsgálja, kedvesnek találja ezeket.

Budapest, 2005. szeptember 22.

### Gyorsolvasóknak (folytatás a 2. oldalról)

#### **Perjéssy-Horváth Barnabás regénye a Debreceni Kollégiumról**

Győri L. János méltatása szerint Perjéssy-Horváth Barnabás Kollégium blues című regénye, amely 2005-ben jelent meg a Kairosz Kiadó gondozásában, a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában játszódik a politikai rendszerváltást megelőző 1987/88-as iskolai évben... érzékeltetve a kései Kádár-kor sajátos kétarcúságát. Az iskolai élet néhány jellegzetes eleme, mint az iskolaköpeny kötelező viselete vagy az őszi betakarítási munka, még egy korábbi világot idéz, a tiltott irodalmat (szamizdatot) olvasó s március 15-én Budapesten tüntető diákok azonban inkább már a politikai fordulat előtti pillanat szereplői. Perjéssy-Horváth Barnabás regénye nemcsak iskolaregény tehát, hanem nemzedékregény is. ... Úgy tűnik, az író tudatosan igyekezett elkerülni az iskolaregényekkel kapcsolatban mindig fölmerülő kérdést: ki kinek feleltethető meg a regényben.

#### **Az egészségnevelés legproblematisabb pontja az iskolai büfé?**

Az Oktatási Minisztérium az Országos Élelmiszerbiztonsági és Táplálkozástudományi Intézet bevonásával az iskolai büfék korszerű táplálkozását szolgáló ajánlatot tett közzé e tanév kezdetén. Magyarné Bogár

Ildikó szerint ez fontos, de nem elégséges lépés, részben a közétkeztetés gondjairól tereli el a figyelmet. A cikk összefoglalja az egészség-fogalom történeti és jelen értelmezését és az iskola egészségnevelési feladatait. A holisztikus egészség szemlélet a XX. századra szétesett, a nevelés ismeretátadássá alakult, a lelki egészség kiszorult az iskolai nevelésből. Az új egészség szemlélet igényli, hogy legyen érték- és mértékrendszerünk a Szentírás szerint. Hiszen a nézetek, a gondolat mozgatják a cselekvést. Az egészségnevelésnek is fontos eleme a tanulói motiváció fejlesztése.

#### **Úszásoktatás és ami mögötte van**

„A mosolygásba forduló arcvonások, az örömteli kiáltások mind-mind a legyőzött félelem bizonyítéka. A gyermekek egy egész életre képessé válnak bátorságot, erőt, hitet meríteni abból, hogy legyőzték – meghódították a számukra addig ismeretlen közeget, a vizet” - Lőkös Dániel cikke a testkultúra lelki vonatkozásait elemzi.

#### **Kántor-tanító**

Lapunk kivehető négyoldalas melléklete karácsonyi dicséretre kapcsolódó egyházzenei, himnológiai tudnivalókat tartalmaz. Az összeállítást Bódiss Tamás készítette.



## Az egyházi ének önálló tantárgyi szerepe, célja, tartalma

Bódiss Tamás – Hoppál Péter

**A** Magyarországi Református Egyház Zsinata 2005. tavaszi ülésén elfogadta a közoktatási törvénynek azt a módosítását, melynek részeként a közoktatási intézményekben (a református általános- és középiskolákban) az egyházi ének tantárgyat kötelezően be kell vezetni. A törvény végrehajtásáról, a bevezetés feltételeinek, részleteinek kidolgozásáról szeptember eleje óta több egyeztetés történt, melybe énektanárok, hitoktatók, vallástanárok és az ügyben érintett egyházmegyei szakelődők mellett e sorok írói is bekapcsolódtak.

A beszélgetéseket egy mondattal talán úgy lehetne összegezni, hogy a különböző iskolatípusok és az eddigi gyakorlat következtében igen sokféle kérdést kellett áttekinteni és kell megoldani a tantárgyi bevezetés során. Az alap gondolatban azonban egyetértett mindenki, bármely iskolából és bármely tantárgyi területről érkezett is: az éneklés és így az egyházi ének tantárgy bevezetése az intézmények egyházhoz kötődése, református jellege és az ott tanuló gyermekek hitbéli nevelése szempontjából kulcskérdés és ehhez a tantárgyi bevezetés igen hathatósan tud hozzájárulni.

Akik részt vettek bármelyik megbeszélésen, azok számára összefoglalóul, akik pedig nem, azok számára tájékoztatóul összegezzük ismét az egyházi ének tantárgy bevezetésének indokait, foglaljuk össze a célokat, és a szóljunk röviden a tananyag tartalmi kérdéseiről is!

Miért szükséges, hogy az egyházi ének önálló tantárgyként megjelenjen az iskolai oktatásban, hiszen az istentiszteleteken, iskolai- és osztályáhítatokon, a hit-tanórákon és sok helyen az énekórán is szerepet kap az éneklés!

Egységesnek mondható az a kialakult vélemény, miszerint az előbb felsorolt alkalmak mellett fontos, hogy a gyerekek egy-egy évben életkorukhoz mérten koncentráltabb, rendszerezett ismereteket és mindenekelőtt az éneklés élményét és örömét kapják meg e tantárgyon keresztül, tapasztalják meg az éneklés, a közösségformáló együttes éneklés élményét! Ez alapvetően más szemlélet, mint ami a mai élményközpontú zenefogyasztásra jellemző, amely szinte csak a könnyen emészthető, kellemes hangzást, a „feeling”-et értékeli. Ez a zeneiség nem elsősorban a zsigereket mozgatja meg, nem csupán a szórakozást szolgálja, nem extázist,

inkább katarzist teremtő élmény. Meg kell figyelteni a dallamon túl az énekek szövegét is, így lesz az egyházi ének egyszerre mind hit-tan is, Krisztus felé segítő lelki nevelődés, lelki gyarapodás.

Szóltunk már az éneklés közösségteremtő erejéről. Az egyházi ének tárgy legfontosabb célja, hogy a gyerekeket a megtanult énekek is a gyülekezeti életbe és így a Krisztus-testbe beépülésbe, bekapcsolódásba segítse, hogy a gyülekezeti alkalmakon ne csak néző, hanem résztvevő legyen. „Akkor éreztem magam otthon, amikor már tudtam az énekeket.”

A fő zenei cél azonban mindenek előtt a manapság annyira hiányzó közös éneklés, a zenei formálás fejlesztése, a tiszta forrás megízlése.

Amit az egyházi ének tantárgytól ezeken túl remélhetünk: elősegíti a gyülekezeti betagozást, az iskolai közösségnek közös énekkincset ad, lélekben épít. Az ének: énekelt evangélium. Méltóképp történő (méltó formájú és tartalmú) megszólalásra tanít a szövegtől az unisono éneken át a többszólamú lehetőségekig. Szakmai segítséget nyújt a hittanoktatás számára. Az énekeken, az általuk képviselt szerzőkön, korszakokon keresztül kulturális felvértezést biztosít, segíti a tanulók szókincsfejlesztést. Tanulás-módszertani segédletet jelent a többi tantárgynak (memóriafejlesztés, kreativitás, hangos megszólalás, hanghordozás...). Az egy vagy két évig tartó tantárgy azonban biztosan nem negligálhatja a hittan tananyagba integrált énekek szükségességét.

Ahol a tantárgy korábbi előzményekkel nem rendelkezik, ott az intézményvezetésnek a fenti célrendszer érvként is használva célszerű a szülőket, diákokat együttműködő félként megnyerni.

Az egyeztető megbeszélések szerint szakmailag indokolt az alsó ill. a felső tagozaton két egymást követő évben bevezetni a tantárgyat, a gimnáziumokban pedig általában a belépő osztályokban indokolt a tantárgy felvétele. Mennél korábban legyen, mert akkor annál szervezettebben beépül a személyiség fejlődésébe – fogalmazta meg egy kollégánk. A másik kiemelt szempontunk a pedagógiai hatásosság.

A megbeszélések közös tanulsága, hogy a törzsanyag legyen a Református Énekeskönyv (1948) anyagából. Ezeket az énekeket kelljen fejből, számonkérésre tudni. A tananyag több ajánlott réteggel bővüljön, helyi érté-



kelési rendszer szerint (kánonokkal, ifjúsági énekekkel, graduálokkal, helyi igények szerint más felekezetek műveltségi anyagával. Az előzetes becslések szerint tanévenként mintegy 40 ének feldolgozására nyílt lehetőségek.

A gyülekezetek éneklési hagyománya sokszor eltérhet az iskolai énektanítástól és a kottától is. A tananyag vegye figyelembe a gyülekezeti énekkincs sajátosságait, ugyanakkor neveljen a helyes arányokra, stílusérzésekre! Az énekeket tananyagként kottahűen, helyesen (a zsolnárokat lehetőleg diézissel) javasolják tanítani, de a variánsoknak is helyet adva, megemlítve (dallam- és szövegvariánsok, ideértve a zsolnárok átdolgozott szövegét is.) Esetleg autentikus vagy zenehallgatási anyaggal alátámasztható a tanítás.

Főképpen a hetedik osztálytól kezdődő oktatásban az éneklés mint elsődleges élmény kiegészül ének- és zenetörténeti ismeretekkel a zenei látókör tágítása céljából. Különösen a régies dallamok, énekek megszeretetését segíti a szöveg tartalmának, üzenetének elmélyítése, az eredeti történeti környezet vagy éppen a zeneirodalmi kapcsolódás megismerése, az egyházzenei alapismeretek, legfontosabb személyek és művek (Goudimeltől Schützön át Bachig és Huszár Gáltól Maróthi Györgyön keresztül Gárdonyi Zoltánig) megismertetése.

A tantárgy értékelésénél alapelv, hogy a gyermek készség szintjének megfelelően kell osztályozni. Az elvárás az önálló, értelmes, tiszta, jól tagolt megszólaltatás, de ezt a bemutatással segítsük és az erre képes diákok feleleteinek dicsérő kiemelésével. A félénkebbeket, ügyetlenebbeket segíteni kell, hogy fejlődhessenek. Őket nem szabad hagyni passzivitásba burkolózni és a többiek által megszégyeníteni. Előnyös lehet a 2-3 fős csoportban éneklés. Ekkor „önszerveződően” gyakorolhatják a gyerekek az éneket.

Valamennyi résztvevő fontosnak tartja, hogy az iskola minden diákja részt vegyen az egyházi ének tanórán. A más felekezet hittanbéli elfogadása, tolerálása mellett az egyházunk iránti fogékonyság nagymértékben e tantárgyon keresztül adható át a nem református diákoknak.

Ki taníthatja a tantárgyat? Az illetékes egyházzenei fórumok, szervezetek véleménye alapján az alábbi javaslat alakult ki, amit az RPI a Zsinat Elnöksége elé terjesztett:

„Az egyházi ének oktatására jogosult az, aki

- felsőfokú egyházzenei szakképzettséggel rendelkezik,
- felsőfokú pedagógiai végzettséget és kántori oklevelet szerzett,

- vagy a megfelelő egyházi tanfolyamon való részvétel után az, aki lelkipásztori, vallásstanári, hitoktatói, illetve ének-zene szakos tanári végzettséggel és szakképzettséggel rendelkezik,

- az általános iskola 1-4. évfolyamán az, aki a tanítóképzés keretében a szükséges szakismereteket elsajátította, és a megfelelő egyházi tanfolyamot elvégezte.”

Igyekezünk a legrágabban fogalmazni, de a pedagógiai szempontokon és az ének iránti elkötelezettségen túl itt két szempont érvényesítéséről nem mondhatunk le: a zenei képességfejlesztés biztos ismerete és a teológiai (dogmatikai, liturgikai, himnológiai, hitvallásismereti tudás).

Ennek érdekében tanári segédanyagokat kell szerkeszteni és ugyanezen célból, valamint a zenei-pedagógiai módszerek és a szükséges bibliaismeret átadása céljából fontos az a 60 órás tanfolyam, mely várhatóan 2006. júniusában indulhat el. Az egyházi ének tanítását segítő tanfolyam szakmai programját a Doktorok Kollégiumának Himnológiai és Egyházzenei Szekciója az RPI-vel együttműködve dolgozza ki, a REZEM és a Zsinat illetékes szakkbizottságai véleményezik, a Református Pedagógiai Intézet szervezi és akkreditáltatja, egyházi jóváhagyását a Zsinat Elnöksége végzi.

A tanári segédanyag legyen gyakorlati fogások, kulisszatitkok gyűjteménye – kérték a megbeszélések résztvevői. Szükséges lehet az énekek harmóniai kíséretének / gitárharmóniaknak a megadása is.

Mindezt a munkát összegzi és széles körben ismertté teszi majd – a tervek szerint jövő év március végén – egy kétnapos konferencia, ahol a tantárgyi bevezetés kérdéseiről már részletesebb tájékoztatót fognak kapni az érintettek, így a 2006. szeptemberi bevezetés szakmai feltételrendszere biztosítható.



Épülő baptista imaház, Arad-Gáj (38. o.)



## E számunk képei:



Kárpát-medencei reformátusság élő közösségének megnyilvánulása, hogy 2005. tavaszán közel ötszáz magyarországi lelkipásztor vizonozta határon túli testvéreik tavaly év végi szolgálatát. A testvéri kapcsolatápolás 2005. adventjében is folytatódik, hogy együtt ünnepeljünk és bátorítsuk egymást a közös ügyek rendezésében. A tavaszi szolgálaton ismertük meg az Arad-Gáj kerületében lévő egyházközség szolgálatát és templomépítő munkáját.

Az Arad-Gáji Református Egyházközség 1951. február 11-től kezdve önálló gyülekezet, szervező lelkésze Csiha Kálmán és Emese volt. Itt szolgált Sógor Gyula, Bodor László, Balogh András és 1992 március 1-től Czégé Imre.

A gyülekezet megalakulása óta szeretett volna templomot építeni, azonban ez csak 1992. július 12-től vált lehetővé, Czégé Imre lelkész vezetésével. A 400 férőhelyes templomot Mádi Sándor műépítész tervezte. A templom kiképzése hagyományos, a református vallás puritán egyszerűségét tükrözi, ugyanakkor modern építészeti elemeket is tartalmaz.

Támogatói az építkezésnek a gyülekezet hűséges tagjai, az Egyházkerület, Ft. Tőkés László püspök úr, a HEKS, a G.A.W., a Hulp Oost Europa, az Illyés Alapítvány, a Pasaréti gyülekezet és vállalkozók voltak.

Az új templom avatására 2005 okt. 29-én került sor. Igét hirdetett Tőkés László püspök úr. - SOLI DEO GLORIA!

Arad reformátusságának múltjáról röviden: ha volt is reformációi mozgalom Aradon, az hamarosan megszűnhetett, akárcsak a többi Arad megyei református egyház. Hiszen a török hódoltság alatt Arad megye 168 református egyháza pusztult el.

1786-ban Aradon 2 református család volt. Az egyházközség megalapításában nagy része volt egy Keresztesy Pál nevű csizmadia mesterlegénynek. Ő a XVIII. század végén került Aradra, akkor, amikor Aradon csak egy református polgár élt, Balog Dávid. Az aradi csizmadiacéh nem akarta befogadni a református vallású Keresztesy Pált, ő azonban nem nyugodott ebbe bele, hanem pert indított a céh ellen. Három év elteltével meg is nyerte a pert. Ezen felbuzdulva az 1800-as évek elejére már 400-an vallották magukat református vallásúaknak Aradon. 1829-ben Csernátoni Vajda Péter erdélyi lelkipásztor utazott át Aradon, s látva az itt élő reformátusok helyzetét, elhatározta, hogy a városban marad és kezébe veszi a református egyház irányítását. Kibéreltek egy termet az akkori Templom-utca sarkának egyik épületében, s ettől kezdve ott tartották istentiszteleteiket. Így már minden lehetőség megvolt rá, hogy Aradon önálló református egyház alakuljon. A belvárosi templom 1847 végére el is készült.

Arad mai külvárosában, Gájban már a múlt század végén is tartottak református istentiszteleteket. A belvárosi lelkész járt ki az ottani községi iskolába ezekre a gyülekezeti alkalmakra. Amikor az első világháború után Gájt Aradhoz csatolták, megkezdődött a gyűjtés imaház vásárlására.

Arad-Gáj tengelye régen a Templom utca nevet viselte. A római katolikus templommal átellenben épült az új református templom. A szerb ortodox templommal szemben a román ortodox templom áll, a baptisták több emeletes imaháza egy udvarról nyílik. Az utca végén egy volt szerb, mára román ortodox-szá vált kolostor, benne a havasokból hozott kis műemlék fatemplom is. Mellette épül egy nagy ortodox templom („hagymakupolás honfoglalás”). S nem is ez Arad legnagyobb épülő ortodox katedrális: a Belvárosban monumentálisabb készül.

A román vallási ébredés hatásában talán még meglepőbb, hogy sorra alakulnak a román baptista és pünkösdi gyülekezetek (tíz év alatt, országosan több ezres nagyságrendben).

A város: Arad az egyik legrégebbi város a Kárpát-medencében, nevét Szent István királyunk hívéről, Orod vitéztől vette. Már a 11. században várispánság és megyeszékhely. A tatárjáráskor lakosságát kiirtották. A török időben a szandzsák székhelye Gyula várának elfoglalásáig. A török kiűzése után a (gyulai) Harruckern János vezetése mellett erősítették meg várát, amit 1763 és '83 között építettek újjá. Ez az erődítmény ma is látható (ma is katonai objektum) a Maros hajtú-kanyarjában. Arad 1832-től szabad királyi város.



Aradot a magyar Golgotának is emlegetik, utalva az itt kivégzett tizenhárom szabadságharcos táborokra.

Az 1867. évi kiegyezést követően a város gyorsan kiépült. Impozáns középületeket és bérházakat emeltek. Főutcája épületei közül a legjelentősebbek: az Arad-csanádi egyesült vasút palotája, a tornyos városháza, a pénzügyi palota, a Neumann-ház, a minoriták temploma és a színház. Arad gazdasági fejlődése felgyorsult, egymás után alakultak a **jelentős gyárak és üzemek**, mint például a Neumann testvérek malma és szeszgyára, a Weitzer vagon- és gépgyár és a Marta automobilgyár. A várost 1858-ban bekapcsolták a vasúti közlekedésbe, és egymás után alapították a magyar és román lapokat (Alföld, Arad és vidéke, Aradi Közlöny, Tribuna, Romanul).

A város volt a román nemzeti mozgalom központja, és itt alakult meg az **első világháború** utolsó éveiben a Központi Román Nemzeti Tanács. Trianon után Arad fejlődésének dinamizmusa lelassult. A **második világháborút** követően a szovjet hadsereg megszállta a várost, és a román egységek kivonultak a várból, ahová szovjet erőket telepítettek. Az 1950-es évektől megkezdődött az erőltetett iparosítás, létrehozták az ország első és legjelentősebb esztergapadgyárát, az óragyárát és az ipari óraműgyárát. A jelentős beruházások eredményeként megnövekedett a munkahelyek száma, és ezrével iskolázták be először a vidéki, később pedig a Kárpátokon túli fiatalokat. A fokozatosan növekvő lakosság számára panelelemekből készült lakónegyedeket építettek. Az erőltetett iparosítás és a betelepítések a lakosság **nemzetiségi összetételét** is jelentősen megváltoztatták. Ez a nagyszámú románság betelepítése mellett annak is tulajdonítható, hogy mintegy tízezer zsidó, és ennél jóval több aradi német lakos is elhagyta szülőföldjét.

Ezekben az években a helyi sajtót felszámolták, magyar tannyelvű iskolákat vontak össze a többséggel, kiadványokat tiltottak be, és 1948-ban felfüggesztették az aradi magyar színház tevékenységét, majd teljesen meg is szüntették azt.

**1989-ben** Temesvárt követően Arad volt a második város, amelynek mindenre elszánt lakossága kivonult az utcára tüntetni a diktatúra ellen. Az aradi forradalmárok december 22-én vették át a hatalmat a kommunista rendszer képviselőitől. Azóta demokratikusan megválasztott tanács vezeti a várost.

Ma a város lakosainak száma 186 ezer. Soknemzetiségű vidék évszázadok óta. Magyar, román, szerb, bolgár, a cigányok / romák három nemzetsége, és német lakja a várost, de néhány kilométerre még cseh és szlovák ősök leszármazottai is élnek. A magyarok szinte szórványhelyzetben élnek. A református templomban magyarul szól az Isten Igéje, magyar az ének, a gyülekezet tagjai magyarul beszélgetnek és álmodnak, a jogi kifejezések és az áruház-láncok termékeinek nevét már románul használják. De az Ige: magyar.

S élni akar az a nép, amely templomot épít.

## E számunk szerzői:

Arany Lajos	tanár, szerkesztő, KFRTF Kommunikációs Tanszék, Debrecen
Bódiss Tamás	REZEM titkár, énekügyi előadó, MRE Zsinata
Győri János	ORTE-elnök, középiskolai tanár, Debrecen
Kunszabóné Dancs Edit	a Dóczy Református Gimnázium igazgatója, Debrecen
Lőkös Dániel	általános iskolai tanár
Magyarné Bogár Ildikó	igazgató, Arany János Ref. Gyak. Általános Iskola, Nagykőrös
Márkus Gábor	igazgató, RPI, Budapest
Dr. Nagy Sándor	dunamelléki főgondnok, a Zsinat világi elnöke
Papp Kornél	irodavezető, MRE Zsinati Oktatásügyi Iroda

E számunk illusztrációi (a tudósításokhoz kötődő képek kivételével) Aradon készültek.  
E számunk fotóit a szerkesztőség munkatársai, az ORTE tagjai és Mátrai Tibor készítették.



## ELŐFIZETÉSI ÁRAK

Lapunk előfizetési díjai 2005-re:

Egy példány ára:	253 Ft.	(220 Ft + 15% ÁFA)
Éves előfizetési ár:	2070 Ft / év	(1800 Ft + 15% ÁFA)
Kedvezményes éves előfizetési ár*	1725 Ft / év	(1500 Ft + 15% ÁFA)
ORTE-tagoknak	ingyenes	

Felülfizetéseket, adományokat köszönettel fogadunk.

Lapunk előfizethető a mellékelt postai csekken vagy átutalással (OTP 11701004-20192129). A közlemény rovatba írják bele az előfizető nevét és az MRN 2005 rövidítést. Kérjük, ügyeljenek arra, hogy olvasónkat azonosítani tudjuk!

\* Református egyházközségeknek, református közoktatási intézményeknek és ezek munkatársainak, lelkészeinek, református közoktatási szakértőknek, valamint a legalább két éve előfizetőknek.

## Következő számaink tartalmából

- A nagy könyv
- Pedagógus kitüntetések 2005.
- Szerepek a kétszintű érettségiben
- Versenyeredmények
- Doktorok Kollégiuma, Pedagógiai szekció
- Keresztyén munkahely
- Az ifjúság szolgálata
- A tartózkodás

## MEGRENDELÉS

Megrendeljük a **Magyar Református Nevelés** pedagógiai szaklap 2005. évi számait \_\_\_\_\_ példányban.

A megrendelő megnevezése: \_\_\_\_\_

A megrendelő címe: \_\_\_\_\_

A számlakérő megnevezése (ha eltér): \_\_\_\_\_

A számlakérő címe: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
cégszerű aláírás

## Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

Megjelenik évente 9 szám.  
Lapzárta: 2005. október 28.  
Lapzárta után érkezett:  
egyházi ének közlemény

Felelős kiadó: *Márkus Gábor*  
Felelős szerkesztő: *Márkus Gábor*

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf: 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: [refpedi@hu.inter.net](mailto:refpedi@hu.inter.net)

Tervezés és tördelés: *smArt DesignStudio*

Tel.: 06-87-571013

E-mail: [info@sm-art.hu](mailto:info@sm-art.hu)

Internet: [www.sm-art.hu](http://www.sm-art.hu)

ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2005. év számait a kiadó címén lehet.

Korábbi példányok korlátozott számban kaphatóak 161 Ft / db áron. A lap támogatója a Stichting Hulp Oost-Europa. A kiadó RPI működését támogatja az Oktatási Minisztérium és a Magyarországi Református Egyház Zsinata.

(A szerzők és a szerkesztőség álláspontja egyes kérdésekben eltérhet.)

Észrevételeiket, cikkeiket szeretettel várjuk!





# KÁNTOR-TANÍTÓ


## - az énekeskönyv mellé -

Kántorok, énektanárok, kórusvezetők számára lehet hasznos ez a szándék szerint sorozatindító melléklet, de mindazoknak ajánlom, akik református énekeskönyvünket nagyra becsülik és annak minél teljesebb használatát óhajtják. Ajánlom az olvasó figyelmébe a [www.egyhazzene.reformatus.hu](http://www.egyhazzene.reformatus.hu) honlapot is, ahol tervek szerint ezek az anyagok állandóan bővülve megtalálhatók lesznek. Visszajelzéseket a [refzsin.zene@zsinatiiroda.hu](mailto:refzsin.zene@zsinatiiroda.hu) címen várunk. Járuljon hozzá e néhány lap is istentiszteleteink és zenei lehetőségeink gazdagodásához!

Bódiss Tamás, országos egyházzenei előadó

### 301.

Ez az adventi himnusz a legtöbb graduál és korai gyülekezeti énekeskönyv első éneke. „Lehetetlen arra nem gondolnunk, hogy a régiek a szöveg kezdetének értelmét összekapcsolták a reformációban felgyulladt új világossággal” – írja Csomasz Tóth Kálmán. Az énekeskönyvünkben megtalálható XVIII. századi dallam mellett bármilyen összetételű gyülekezeti énekkarnak szép feladat az alább közölt eredeti, XVI. századi változat megtanulása. A kétféle formát versenként váltakozva is lehet énekelni, pl. a gyülekezet orgonával az énekeskönyvi, majd a kórus hangszer nélkül a díszesebb variánst. Mindkét dallamváltozat számos egyéb himnuszformájú (4 x 8 szótagú) énekszövegre „ráhúzható”. Adventi időn kívül reggeli, esti áhítatokon és más alkalmakon is megszólalhat eme egyedülálló, elsősorban a magyar reformációhoz kötődő himnusz, hisz énekeskönyvünk e dallamra utaló dicséretei (291, 309, 491.) mellett további szövegekkel (179, 222, 492, 288, 452, 490, 344, 336, 365.) is használhatjuk az – énekeskönyvi formáját tekintve – gyülekezeteinkben is jól ismert dallamot.

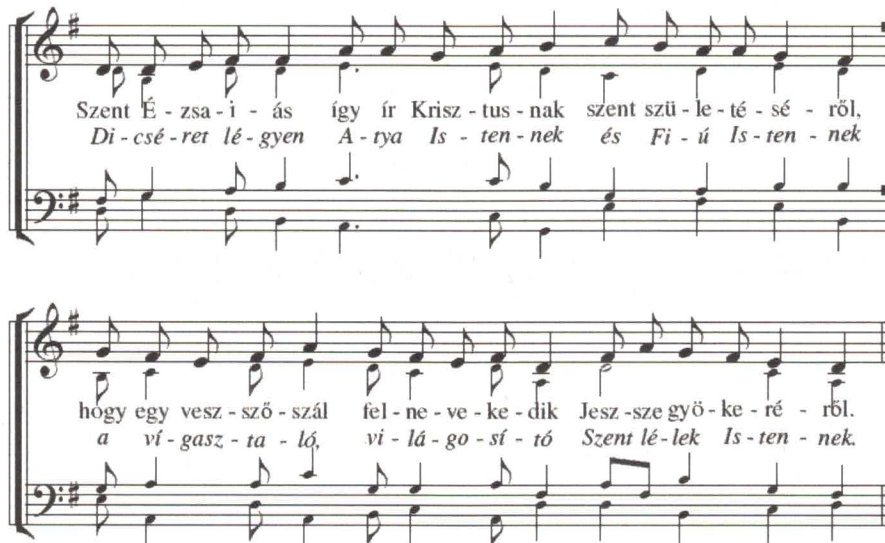


Új vi-lá-gos-ság je-le-nék, Ó té-vely-gés csen-de-se-dék.  
Is-ten i-gé-je je-le-nék, Ú-jon-nan né-künk a-da-ték.

### 311.

Az ószövetségi prófécíát versbe foglaló, eredetileg 36 versre terjedő ének nem vált ismertté, ezért most egy mindössze egy hanggal megváltozott, de ritmikáját tekintve alaposan átformált változatát ajánljuk gyülekezeti énekként is. (Éppen harminc éve, Huszár Gál 1560-as énekeskönyve megtalálása óta tudjuk, hogy ennek az éneknek ez a helyes ritmusa.) Kíséretétől alkalmas a korálkönyv a letétje, csupán a kísérő harmóniák ritmusát kell átrendeznünk, ezért a dallam alá illesztettük a korálkönyvi letétet.

A hatalmas ívű prófécíát megéneklő, biblikus szövegű ének egyetlen hátránya, hogy nem lehet belőle verseket „kiszemezgetni”. Szintén énekelhető kórus és gyülekezet váltakozásával adventben, karácsonyi gyermekműsorokban, magán az ünnepen, de az után is hálaadásként. Ünnepeken kisebb és nagyobb énekes csoportok között felosztva pedig még változatosabb előadást is kidolgozhatunk. Mivel az énekeskönyvben közölt 13 vers bőségesen elég, a szöveget csak egy záró doxológiával (Szentháromság-dicsőítéssel) egészítettük ki. A dicséretnek ezt a dallamformáját használta fel Gárdonyi Zoltán 3 szolamú egyenműkarra írt feldolgozásában, mely megjelent a „Szívemnek kősziklája” kóruskötet 8. oldalán (ReZeM Bp., 1998.)



Szent É-zsa-i-ás így ír Krisz-tus-nak szent szü-le-té-sé-ről,  
Di-csé-ret lé-gyen A-tya Is-ten-nek és Fi-ú Is-ten-nek.  
hogy egy vesz-szö-szál fel-ne-ve-ke-dik Jesz-sze-gyö-ke-ré-ről.  
a ví-gasz-ta-ló, vi-lá-go-sí-tó Szent lé-lek Is-ten-nek.

Az angyal üdvözlés megverselése elsősorban ádventhez kötődik, de az Isten iránti engedelmesség példaként máskor is elővehető. Hátránya – mint az előzőnél – hogy lehetőleg megszakítatlanul kell végigénekelni. Az eredetileg 12 versszakot strófaenként más-más, összesen hatféle dallamra énekeltek. Énekeskönyvünk ebből csak az első dallam egyszerűsített formáját adja. Ennek összefogottabb éneklésére javasoljuk, hogy ne vegyük figyelembe az 1. és 3. sor utáni szünetet, amint az a baloldali példában látható.



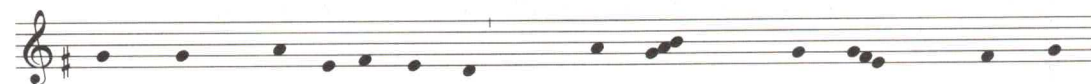
Az ének használatát többféleképpen is gazdagíthatjuk: (1.) a ritmikailag „felszabadított” és ezért gördülékenyebb XVI. századi formával és (2.) Michael Praetorius négyzólamú letétjével. Mindkettőből csak két dallamot adunk egymás alatt párhuzamosan közölve, hogy hasonlóságuk nyilvánvaló legyen. (Mivel német változatot használt fel, a két dallam kissé eltér egymástól, amire jó, ha odafigyelünk, de ez is a változatosságot szolgálja.) Az egyzólamú forma teljes alakja az Eperjesi Graduálban (Bp., 1988.) és a Protestáns Graduálban (Bp., 1996.), a Praetorius-letét teljes egészében pedig a *Musae Sioniae* gyűjteményben található.

Előadási javaslat:

1. Az alábbi forma szerint egy- és többszólamban kórossal (az egyzólamú részeket kisebb csoport: férfi vagy női hangok esetleg csak gyerekek is énekelhetik).
2. Az eltérő dallam ellenére az énekeskönyvi formát is használhatjuk, így a gyülekezet az énekeskönyv szerint, a kórus pedig akár egy, akár négyzólamban énekelheti az egyes, rá osztott versszakokat.
3. Háromzólamú vegyeskar esetén (pl. tenorhiány miatt) egy hangszer harmóniai alátámasztásával (vagy a tenor szólam hangszeres pótlásával) ugyancsak megvalósítható a többszólamú változat.

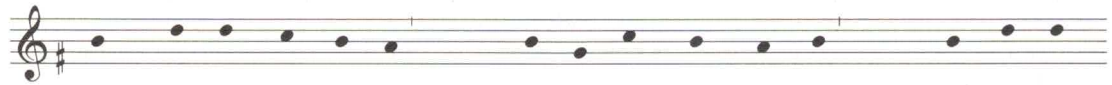


1. Kül-dé az Úr Is-ten hü-sé-ges szol-gá-ját Szűz-höz Ná-zá-ret-  
5. Hal-lás el-fo-ga-dá e pa-ran-cso-la-tot, Hí-vé és fo-ga-



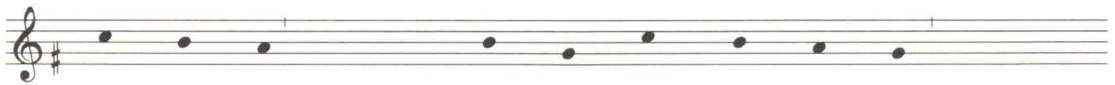
be Gáb-ri-el an-gya-lát hoz-zánk jó-ked-vé-ben.  
da mé-hé-ben mag-za-tot, de nagy csu-dá-la-tost.





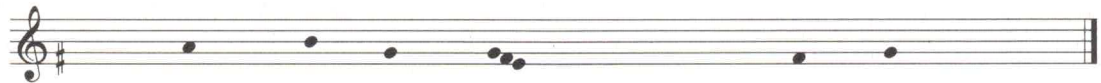
3. Mondd ezt: ó szent, ke-gyes, üd-vöz-lé-sem vé-gyed, a-ján-dék-  
7. Ki- nek e- rős- sé- ge min- ket úgy ő- riz- zen, hogy e vi-

6. Em - be - ri nem - zet - nek hű ta - ná - csa - dó - ját, jö - ven - dö  
8. De a Bűn - bõ - csá - tó vé - gye el vét - kü - ket, lé - gyen i -



kal tel- jes, az Úr van te- vé- led;  
lág vét- ke min- ket meg ne sért- sen,

é - let - nek ma - ra - dan - dó aty - ját  
ga - zí - tónk s ad - jon ö - rök - sé - get



szűn- jék hát fé- lel- med.  
po- kol- ra ne ves- sen.

ö - rök bé - kes - ség - ben.  
meny - nyek or - szá - gá - ban.

## 312.

1948 óta legismertebb és legkedveltebb adventi énekünk. Bár a használatos német forma több ponton eltér dicséretünk dallamától, érdemes a *Von Gott will ich nicht lassen* cím alatt korálfeldolgozást keresni hozzá. Itt Sepsy Károly egyszerű intonációját közöljük, valamint egy XVII. századi német letétet, mely kórusnak és énekkíséretnek egyaránt használható, így alternatív (váltakozó) előadása is könnyen megvalósítható.



H. L. Hassler 1608

1. Várj em - ber szí - ve ké - sen, Mert jö a Hős, az Úr, Fényt,  
 Ki üd - vös - sé - ged lé - sen Szent győz - tes har - co - súl,  
 2. Jól ké - szít - sé - tek ú - tát! A ven - dég már kö - zel! A  
 Mi né - ki gyű - lölt, ú - tát, Azt mind ves - sé - tek el!

él - tet hoz - va jö, Meg - tört az ö - si á - tok, Kit  
 völgy -ből dom le - gyen, Hegy - csúcs a mély - be száll - jon, Hogy

vá - gya - koz - va vár - tok, Be - tér hoz - zá - tok Ő.  
 út - ja ké - sen áll - jon, Ha Krisz - tus meg - je - len.